

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

"המקור לקידושין בתורה הוא דווקא בפסוקי הגירושין.
מסכת 'גיטין' קודמת ל'קידושין'. מדוע? הרוק חי בעולם התוהו,
נשוי לעצמו, עטוף בתוך עולמו. כדי להתחתן באמת עם בן־בת הזוג,
להכניס את התוהו לתיקון, הוא צריך קודם כל 'להתגרש מעצמו'"

פרשת שלח תש"פ

הגליון מוקדש לזכות:

שניאור־זלמן ושטערנא-שרה שי' דיקשטיין לרגל חתונתם - טו"ב סיון תש"פ. שיזכו לבנות בית נאמן בישראל

שלח ה'תש"פ

פרקי אבות 29
לזכור ולא לשכוח
שכחה חשוכה ושכחה מוארת

ארבע המהפכות 30
גוי בלימוד תורה וקיום מצוות
על החילוק בין לימוד תורה
ושמירת שבת לשאר המצוות בגוי

הסיפור החסידי 33
רבי בעריש מביאלא
סיפורים ועיונים
על בעל ההילולא של כ"ה סיון

מענות ותשובות 35
תשובות הרב לשואלים
על יכולת נשיאת קשיים
ואימון לטיפול בגאווה

רמז בפרשה 36
ארץ הברית והחיים
עיון מתמטי
בפרשת המרגלים

המאור אלפים 37
"ולא תתורו"
רזי מאיר את סוד
מצות ציצית

תתגרש מעצמך 04
נקודה מעובדת
הצורך להתגרש מעצמך לפני הנישואין

שלש דרכי הקידושין 05
התועדות קבלת פנים לחתן
עיון מחודש בסוגיית קידושין
בחז"ל בחסידות ובאחרונים

"אשרי תבחר ותקרב" 16
שמחת ווארט לחתן וכלה
התבוננות במגוון פירושי הפסוק
לכבוד הקמת בית נאמן בישראל

למה לספר שה' אמר? 24
אור החיים לפרשת שלח
ארבעה טעמים לכך שמשה מספר
לבנ"י על ציווי ה' לשלוח מרגלים

להכנס לארץ מעל הטבע 25
שפת אמת לפרשת שלח
על טעות המרגלים
שלא רצו "משיח נאו"

מעין גנים לפרשת שלח 26
שמות המרגלים
שרש חטא המרגלים הרמוז בשמותם
והשם החדש של כנס"י

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ך

הקדמת המערכת

שבת שלום ומבורך לכל קוראי **נפלאות** מרחוק ומקרוב. מוגש לפניכם **גליון** **לפרשת שלח** מלא בכל טוב, עם **חידושים נפלאים בסוגיית נישואין** ועוד.
מה בגליון?

מה לא נאמר ונדרש בנושא **בניית בית בישראל?** ובכל זאת, "אין בית מדרש בלא חידוש" ובגליון זה תמצאו **חידושים עמוקים ועם זאת יסודיים** ביותר בסוגיה. בשיעור העיקרי [ממנו גם מתומצתת הנקודה המעובדת], מתוך **קבלת פנים לחתן וכלה**, מבאר הרב באורך ובעומק את מאמר חז"ל בריש מסכת קידושין **"האשה נקנית בשלש דרכים"**. בהמשך לכך מסביר הרב את **הפלא שבלימודם של חז"ל את דרכי הקידושין דווקא מ... פרשיית הגירושין**. ומסביר את החידוש הגדול, **בעבודת הנפש**, שאכן על כל אחד ואחת להגיע קודם כל לשלב בו הוא **מתגרש מעצמו**, מהתדמית האישית שלו ומהציור שצייר לעצמו, לצאת מהתהו של חיי הרווקות בו הוא נמצא, על מנת שיוכל להיות כלי להתחתן עם בת/בן זוגו/ה **ולצייר יחד את הציור המשותף והבריא של חיי נישואין**.

השיעור ממשיך **בעיון למדני בשיחת הרבי מליובאוויטש** המבוססת על דברי **הגאון הרוגטשובר** במהות פעולת הקנין והקידושין בחתונה ומתקדם לציור נוסף של קידושין שלעתידי לבוא בהם **החתן והכלה "שוין בקומתן"**. השיעור השני בגליון, מתוך מסיבת שידוכין לחתן וכלה [נכדת הרב], עוסק אף הוא בעניין בניין הבית היהודי וחיותם **בעיון בסיפור חסידי נפלא על מה שראה רבי יעקב ישראל מטשרקס אצל חתנו דקנו אדמו"ר הזקן**.

הסיבה לשני שיעורי הנישואין בגליון היא שבזמן ירידתו לדפוס באה בברית הנישואין **נכדת הרב**. כאן המקום לאחל מזל טוב מזל טוב לחתן והכלה **שניאור-זלמן ושטערנא-שרה** ש"דיקשטיין, להוריהם וזקניהם. וכברכת הרבי שיהיה **"בנין עדי עדי על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה, זוהי תורת החסידות"**.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

תתגרש מעצמך

עם בת זוגו.

בפנימיות, הסדר הזה הוא חלק ממהות הקידושין עצמם: בקידושין יש צד של חיוב וצד של שלילה – יש בהם קנין, הקושר ומחבר את החתן והכלה (כשאהבתו אליה גורמת להתמסרותה אליו), ויש בהם איסור עבור כל שאר העולם ("דאסר לה אכוליה עלמא כהקדש"). כדי להתמסר ולהתחבר צריכים גם להתגרש מכל העולם הקודם – עם כל האופציות והדמיונות שבו – ולהאסר עליו.

[כמובן, הדברים אמורים הן ביחס לחתן, והן אליו התייחס בפשט הסבר התהוֹת־תִּיקוֹן, והן ביחס לכלה, ששני עניני הקידושין נוגעים בפשט אליה. בפרט, כעולה מהדוגמאות, התהו הזכרי צריך יותר להתגרש מהיותו 'מלא מעצמו' והתהו הנקבי יותר מהפתיחות לשלל אפשרויות].

הגירושין בשביל הקידושין הם הכרחיים, אך במקרים שונים יש דגשים שונים: יש מי שכל כך אדוק בעולמו הקודם ובציורים שצייר לעצמו, שחייב להקדים את הגירושין־האיסור לחיבור החדש ("סור מרע" ואחר כך "ועשה טוב") – הרבה פעמים זו העבודה שנדרשת מרוק מבוגר, שכבר 'הסתגל לעצמו'. אך במצב הרגיל, כך ראוי שיהיה, מגיעים לנישואין אחרי חינוך וריכוך־עצמי שמאפשרים לשים את הדגש על ההתלהבות וההתמסרות לבן הזוג, הנותנות כח לוותר על הדמיונות הקודמים, כשהגירושין מכל מה שמפריע לקשר הטוב מתחוללים בדרך ממילא ("סור מרע" על ידי "ועשה טוב"). אמנם, יש גם אפשרות שלישית, שהיא המצב הבריא ביותר, כאשר שני הצדדים "באין כאחד" – שני בני הזוג עסוקים ביצירת הויה חדשה משותפת, בה בד בבד מתמוססות ההגדרות העצמיות והחיבורים הקודמים ומתחולל עיצוב עצמי מחדש.

את דיני הקידושין לומדים מהפסוק "כי יקח איש אשה" שמופיע דווקא בתחלת פרשת גירושין, וחז"ל אף עושים היקש מפורש של "ויצאה... והיתה" – "מקיש הויה [קידושין] ליציאה [גירושין]" (והסדר של "ויצאה" לפני "והיתה" הוא גם אחד הטעמים להקדמת מסכת גיטין למסכת קידושין). בטבע שבעולם, הקידושין קודמים, וכל מי שמתחתן מאחל לעצמו לא להגיע לעולם לגירושין. היינו מצפים שהגירושין יהיו 'הערת שוליים' למקרים מצערים – מדוע הם הרקע ללימוד על כל קידושין?

כלל גדול שתהו קודם לתיקון. בשבעת המלכים של עולם התהו (המנויים בסוף פרשת וישלח) לא מופיעה בת זוג – עולם התהו הוא עולם הרווקות, הקודם לתיקון של הנישואין (כלשון הפסוק, "לא תהו בראה – לשבת יצרה"). בעולם התהו כל מלך אמר "אנא אמלוך" – כל אחד מלא מעצמו, ללא רגישות לזולת (לעם בכלל ולבת זוג בפרט), ובעצם נשוי לעצמו ("מתנשא לאמר אני אמלך"). כך, הרווק – שכל שהתבגר נעשה מודע ו'מחובר לעצמו' – נשוי לעצמו, לעולמו הפנימי ולדמיונותיו על בת הזוג הראויה לו. אם יגיע לנישואין כך יתקיים בו – "מוצא אני מר ממות את האשה", הוא מוצא את עצמו והזולת מר לו ממות. כדי להגיע ל"מצא אשה מצא טוב", במציאת אשתו באמת, עליו קודם כל להתגרש מעצמו – לצאת מעצמו ומעולמו, בגבורה, ולהפתח לחיבור אמת

השיעור מוקדש לזכות: **אוריה תחי' שכנר**
לרגל **כניסתה לעול תורה ומצוות - ח"י סיון תש"פ**.
שתגדל להיות חסידה יר"ש ולמדנית

שיעור

הכנה לנישואין

שלש דרכי הקידושין

קיצור מהלך השיעור

השיעור – שנמסר לבחורי הישיבות של הרב במהלך קבלת פנים לחתן – עוסק בפתיחת מסכת

קידושין בשלש הדרכים בהן האשה נקנית. השיעור מבוסס על **שיחה עמוקה של הרבי**

מליובאוויטש בענין הלימודים של קידושי כסף, תוך שהוא מרחיב ומעמיק בדברים.

פרק א עוסק בשלש הדרכים בעבודת ה' ובלמוד מהסדר שלהם במשנה, וגם חושף את כולם בתוך קידושי כסף.

פרק ב פונה למקור הלימוד של שלש הדרכים, ומבאר בעבודת הנישואין את הפלא העצום

שבלימוד דרכי הקידושין דווקא מפרשית הגירושין בתורה – **לפני שאדם מתחתן הוא**

צריך 'להתגרש מעצמו'.

פרק ג פורש את השיחה של הרבי, המבוססת על דברי הרוגאטשובר, לפיה שני לימודים

של קידושי כסף הם שתי הבנות למדניות – האם הקידושין פועלים את הקנין או הקנין את הקידושין – תוך הרחבה גדולה של הדברים כדרכי עבודת ה' (ובכך המשך לחידוש שבפרק ב).

פרק ד הולך עוד 'צעד קדימה' מדברי הרבי, מוצא מקבילה בחז"ל לשתי האפשרויות ומציע

אפשרות שלישית ומעולה של קידושין בהם מודגש כי **האיש והאשה "שוין בקומתן"**

(נעיר שזהו חלקו הראשון של השיעור ובע"ה החלקים הבאים יפורסמו בהמשך).

המשנה בעבודה הפנימית, המסביר שבעבודת
ה' מתקיימות כל הדרכים³, בזו אחר זו, לפי סדר

ואהבה שפרה מימון. ה' אדר תש"פ – כפ"ח.

א' כש"ט (קה"ת) אות י.

נתבאר גם בשכינה ביניהם פ"ו הערה ב ובאורך בשיעור כ"ז שבט
ע"ט (נתפרסם ב"ואביטה" מסעי ע"ט).

ב' והעירנו חכם אחד – אחר פרסום השיעור הנ"ל בהערה
הקודמת – לקונטרסי שיעורים (הרב גוטסמן) ריש קידושין שמבאר

א. כסף שטר וביאה

כסף-שטר-ביאה בפירוש הבעש"ט

המשנה הראשונה במסכת קידושין פותחת:

"האשה נקנית בשלש דרכים, בכסף בשטר

ובביאה". ידוע פירוש הבעל שם טוב^א על

נרשם ע"י איתחאל גלעדי. לא מוגה. קבלת פנים הדר"י סף-תם

הלל היה עני, לא היה לו הרבה כסף אלא פרוטה אחת של נחשת. חז"ל אומרים שמשיח יבוא רק כשתכלה הפרוטה מן הכיס, שאפילו פרוטה אין, אבל בינתיים יש לכל אחד פרוטה של נחשת בה הוא יכול לקדש את האשה

כסף ונחשת. המשנה מזכירה קידושי כסף – אפשר לקדש בכסף. לפי פשט אפשר לתת גם זהב – אנחנו נוהגים לקדש בטבעת של זהב. אפשר לקדש גם בנחשת – הלל אומר שמקדשין בפרוטה או שוה פרוטה, ופרוטה היא של נחשת^א. הלל היה עני, לא היה לו הרבה כסף אלא פרוטה אחת של נחשת. חז"ל אומרים שמשיח יבוא רק כשתכלה הפרוטה מן הכיס^ב, שאפילו פרוטה אין, אבל בינתיים יש לכל אחד פרוטה של נחשת בה הוא יכול לקדש את האשה.

בפשט, קידושין בכל המתכות הם קידושי כסף, אך אפשר להקביל בפרט: קידושי כסף מקבילים למתכת הכסף, כפשוטו. כשאין כסף, אלא פרוטה אחת של נחשת, היינו על דרך קידושי שטר (שלא צריך להיות שוה אפילו פרוטה אחת) – הקידושין הבאים בסילוק ימי הכסף. כלומר, קידושין בפרוטות נחשת היינו בחינת שטר שבכסף. באותו אופן, קידושין בזהב היינו בחינת ביאה שבכסף – **זהב** נוטריקון **זה ביאה** (אותיות **זהב יאה**). כאשר מקדשים בטבעת של זהב אז גם צורת הקידושין לפי המנהג – "מנהג ישראל תורה" – רומזת לביאה (הלבשת הטבעת על אצבע הכלה, מעין ביאה הפוכה – משלימה^א). אם כן, כל שלש הדרכים נכללות בקידושי כסף, בהם נוהגים בפועל.

צירוף דרכי הקנין – חסד-כסף

בספירות, מה אומר הצירוף של שלש

המשנה: קודם יש את ימי הכסף – הכיסופין, אהבה מלמעלה – ה' נותן כיסופים ומקדש אותנו בכסף. אחר כך, באיזה־שהוא שלב, האתערותא דלעילא נעלמת ואז נדרשת עבודה קשה מלמטה – זהו שטר, שקידה על התורה (הכתובה בפרש"ט) ועל העבודה. כאשר מתמידים זוכים בסוף ליחוד השלם – הביאה. נעשה גימטריא ראשונה: שלש הדרכים יחד – **כסף שטר ביאה** – עולות **ירידה-ירידה ירידה**, **ירידה** היא הממוצע. כשהולכים להתחתן, החתן המקדש צריך לרדת – זהו פירוש המלה חתן, "חות דרגא ונסיב איתתא"^א (כמובן, זו "ירידה צורך עליה"^ב, הנושא שלנו, כבר כמה חדשים^ג, בדגש על הירידה שהיא תחלת העבודה). כל אחת מהדרכים היא ירידה – גם הכסף, גם השטר וגם הביאה.

קידושי זהב, כסף ונחשת

בפרשת תרומה כתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"^א – פסוק שכולל, חוץ מבנין המשכן והמקדש, גם עשית "מקדש מעט" וגם את בית המקדש הפרטי שכל אחד מקים בביתו כאשר האיש והאשה זוכים שהשכינה שרויה ביניהם^ב – "ושכנתי בתוכם". בתרומת המשכן יש שלש מתכות – זהב

כיצד שלש הדרכים הן ביטוי לשלשה גדרים בקידושין (כסף – קנין^א; שטר – "אסר לה אכוליה עלמא כהקדש"; ביאה – "מיוחדת ומזומנת לבעלה"). שכולם מתקיימים (אגב דרך הקידושין בפועל) בכל מעשה קידושין. וראה עוד לקמן בסיום השיעור.

ג יבמות סג, א.

ד לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. בהקשר של חתונה ראה ברית הנישואין עמ' סז ואילך וחתן עם הכלה עמ' ערב.

ה החל משיעורי כ"כ"א חשון תש"פ (גם חלקו השלישי של השיעור דנן עסק בנושא באריכות).

ו שמות כה, ח.

ז סוטה יז, א.

ח רש"י על אתר.

ט סנהדרין צז, א.

י ראה תוד"ה נפסל במנחות כ, ב. מהר"ל הובא ברמ"א שו"ע יו"ד סימן שעו סעיף ד. מנהגים ישנים מדורא עמ' 153. ראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.

יא ראה גם יין משמח ח"ג שער א בתורה "מקידושין לנישואין" (בפרט סביב הערות י"ד ובתוכן).

הכי פשוט בפסוק עצמו – כפי שמיד נראה – שקידושין הם לקיחת אשה, קידושי כסף. הקדמנו משהו שלא כתוב בשיחה, שיהיה נוגע להמשך, שבכסף גופא אפשר לקדש בזהב, בכסף או בנחשת – הכל בהקמת המשכן-המקדש בבית הפרטי של כל אחד. שוב, יִהְיוּ הוא הצירוף של הכסף, החסד – הכל קידושי כסף, "כי יקח איש אשה".

ב. לימוד קידושין מגירושין לימוד הדרכים מהפסוק

מאיפה לומדים את שלש הדרכים האלה? יש בגמרא, בתחלת מסכת קידושין, כמה לימודים. הרבי אומר שהלימוד הכללי הוא מפרשת גירושין – "כי יקח איש אשה ובעלה... ויצאה... והיתה"¹. מה סדר הפסוק? "כי יקח" בכסף², קיחה-קיחה משדה עפרון; "ובעלה" זה קידושי ביאה³, ואחר כך מ"ו יצאה... והיתה" לומדים ש"מקיש יציאה להויה"⁴, כפי שיוצאת בשטר כך מתקדשת בשטר.

יש כאן רמז נחמד במלים מהן הלימודים – "כי יקח איש אשה ובעלה... ויצאה... והיתה": רואים שהכל בסוד שם הוי' למפרע – "כי יקח [ה אותיות] איש אשה [ו אותיות] ובעלה [ה אותיות]... ויצאה... והיתה... [ו אותיות]". יש משהו בשטר – קידושין שנלמדים מגירושין בהיקש – שהוא הִי (סוד שרש החכמה, י, בגבורה דעתיק). קידושי ביאה הם ה עילאה (בינה, בחינת עולם הבא ולעתידי לבוא). יִהְיוּ הם "הנסתרות"⁵, איננו נוהגים בקידושין האלה בפועל, אלא ב"כי יקח", המלכות, ה תתאה, כאשר "איש אשה" היינו הִזו (ו החבור בין איש ואשה), "והנגלת לנו ולבנינו" בפועל.

¹ פ"ג הכ"א ולר"ן, רשב"א וריטב"א בריש קידושין.

² יט דברים כד, א"ב.

³ כ קידושין ב, א.

⁴ כא שם ד, ב.

⁵ כב שם ה, א.

כג דברים כט, כח.

הדרכים, כסף-שטר-ביאה (ימי כסף, ימי שטר ואז היחוד השלם)? פשוט שהן כנגד חכמה-בינה-דעת או חסד-גבורה-תפארת⁶ (הספירות בשלשת הקוים ימין-שמאל-אמצע): הכסף הוא מלמעלה – קו ימין, חכמה או חסד (ענף החכמה). השטר הוא גבורה (שטר לשון משטר, "בנין המלכות מן הגבורות"⁷), הסתלקות אור החסד וכעת צריך לעבוד מלמטה – קו שמאל, בינה או גבורה. הביאה היא היחוד, הקו האמצעי, הדעת ("והאדם ידע את חוה אשתו"⁸), התפארת והיסוד (סוד "ותקעתיו [לשון ביאה] יתד במקום נאמן [יסוד הנוקבא]"⁹ – יתד ראשי תבות יסוד-תפארת-דעת).

בחכמת הצירוף, כל אחד מששת הצירופים של שלשת הקוים (יִהְיוּ, הספירות חכמה-בינה-דעת), מוליד את אחת משש מדות הלב¹⁰. הצירוף של כסף-שטר-ביאה – הצירוף הפשוט, יִהְיוּ לפי הסדר – הוא הצירוף של החסד, הכסף-הכיסופין, ללמד שכל שלש הדרכים נכללו בקידושי כסף (כנ"ל בענין "זהב וכסף ונחשת" של המשכן, "שכינה ביניהם"¹¹).

נלמד היום מתוך שיחה של הרבי על קידושין¹², והדבר הראשון שהרבי אומר הוא שאנחנו נוהגים – כנראה כך נוהג עם ישראל מאז ומתמיד¹³ – לקדש בכסף. זהו גם הפשט

יב ראה גם יין משמח שם בתורה "קידושין במחשבה, דבור ומעשה".

יג ע"ח שכ"ה דרוש ב; של"ד. טעמי המצות פרשת בהעלתך. סדור עם דא"ח ד"ה "ברוך מרחם על הארץ".

יד בראשית ד, א.

טו ישעיה כב, כג.

טז ראה סוד ה' לראיו ש"א פכ"ט (וביאורו באורך במבחר שיעורי התבוננות ח"ד עמ' 43 ואילך; עוד נתבאר בפרוטרוט בסדר לידת המידות מן המוחין בנפש בשיעור כ"ז תמוז נ"ח), ובתמצית:

חסד	גבורה
יהו	הוי
תפארת	
ויה	
נצח	הוד
יוה	היו
יסוד	
והי	

יז לקו"ש ח"ט עמ' 215 ואילך.

יח כפי שמציין שם הרבי ליבמות לא, ב, לרמב"ם (הלכות אישות

י	"ויצאה והיתה"	שטר
ה	"ובעלה"	ביאה
ו	"איש אשה"	
ה	"כי יקח"	כסף

סדר הדרכים בפסוק – צירוף הנצח

הדיוק הראשון – שהרבי לא כותב בשיחה – הוא שסדר הפסוק אינו סדר המשנה (וממילא לא מתאים לכאורה לדרוש של הבעל שם טוב, שהסדר כאן מכוון, שקודם קידושי כסף, אז קידושי שטר ובסוף קידושי ביאה – אלא שהבעש"ט מפרש מדוע חז"ל נקטו במשנה דווקא בסדר אחר). בפסוק הראשון הסדר הוא קידושי כסף ומיד קידושי ביאה – שני לימודים שהם פשוט – ואחר כך קידושי שטר נלמדים מהפסוק השני בדרשה, כבר לא פשוט.

הסברנו שהסדר במשנה, כסף-שטר-ביאה, הוא צירוף החסד. אבל הצירוף בפסוק הוא כסף-ביאה-שטר, **יוה**, הצירוף של הנצח (ענף החסד), סגולה שיהיו כאן חיים נצחיים, בנין עדי עד, בנין של נצח. והרמז: "**כי יקח**" בגימטריא **נצח**.

גבורה ונצחיות בקידושי

הביטוי "**כי יקח**" חוזר בתורה שלש פעמים – כולן "**כי יקח איש אשה**" – "**כי יקח** איש אשה ובא אליה ושנאה. ושם לה עלילת דברים..."¹⁷ במוציא שם רע; "**כי יקח** איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו" בגירושין; ו"**כי יקח** איש אשה חדשה לא יצא בצבא... ושמח את אשתו אשר לקח"¹⁸ במצות השמחה בשנה הראשונה. הפלא הוא שכל אופני הקידושין ("**כי יקח** איש אשה") – הקירוב של האיש והאשה עד היחוד השלם – נלמדים דווקא מפרשת גירושין.

מה זה מלמד אותנו? הכל תחת הסימן של

גירושין. זהו פלא. גירושין הם שטר, שהוא גבורה בדרכי הקידושין, ובפשט גירושין הם גבורה-הרחקה – "ושלחה מביתו. ויצאה". אם כן, יש שתי ספירות בפרשה – עצם הפרשה של גירושין היא גבורה, והפרט של "**כי יקח**" וגם צירוף שלש הדרכים בלימוד כאן הוא **נצח**. כמו "**שכל** את ידיו"¹⁹ – מגבורה (יד שמאל) לנצח (רגל ימין). אלה שתי הספירות עם התוקף הכי גדול, הגבורה והבטחון (פנימיות הנצח, הבטחון הפעיל), הנדרשים כדי להתגבר על הפערים ולבנות בנין נצחי (עם קשר של "אהבה כאש", השייך לגבורה) – "והוא כחתן יצא מחפתו ישיש כגבור לרוץ ארח"²⁰ (כאשר גם הזכרון-האיום של אפשרות הגירושין – שאומד שהקשר אינו טבעי ומובן מאליו, והוא דורש עבודה ומאמץ – מחדד ומגביר את ממד הבחירה היוזמת והמתגברת שבברית הנישואין²¹).

גירושין לפני הקידושין – גירושין מעצמן

מה עוד מלמדת העובדה שלמודי הקידושין הם מהגירושין? מה רוצה לומר לי? לכאורה אומר שלפני שאני מתחתן אני צריך להתגרש (כסדר המסכתות בסדר נשים – גיטין ואז קידושין). להתגרש ממי?

כל הקידושין הם רק אחרי שאתה מתגרש – רק אז אפשר להתחתן. כמו תהו קדם לתיקון – קודם יש את עולם התהו שנשבר ואחר כך יש את עולם התיקון. חתונה היא עולם התיקון, ואין עולם התיקון בלי עולם התהו שקדם. גם שם יש כאילו זיווגים, אבל לא מוצלחים – שידוך שלא עולה יפה. איזה שידוך לא עולה יפה? מה היתה הבעיה בעולם התהו? עולם התהו הוא עולם הרווקות – עד המלך הדר (שם החתן דנו) – לא היתה שם אשה באמת (לא היה "מצא

כו בראשית מח, יד.

כז תהלים יט, ו.

כח ראה בעומק בספר אני לדודי ודודי לי מאמר "אבינו, מלכנו, דודנו" פ"ב.

כד דברים כב, כג"כ.

כה שם כד, ה.

ג. הקידושין והקניין קידושין וקניין – מה קדם למה?

קידושי כסף נלמדים בגמרא¹ מעוד מקור (בנוסף ל"כי יקח איש אשה"). באמה עבריה נאמר "ויצאה חנם אין כסף"², וחז"ל דורשים "אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר, ומנו? אביה" – הבת מתקדשת בכך שאביה

מקבל (במקומה) את כסף הקידושין. זהו עוד לימוד חשוב לקידושי כסף, שבהם בעצם עוסקת השיחה של הרבי. אחרי שהוא מביא את שלש הדרכים הוא אומר שמנהג ישראל הוא קידושי כסף, הנלמדים גם מ"כי יקח איש אשה" וגם מ"ויצאה חנם אין כסף". צריך להבין את ההבדל בין שני הלימודים.

בשביל להבין את ההבדל הרבי מביא ווארט מאד עמוק – כדרכו בקדש – של הרוגאטשוב³ (שהרבי מאד קשור אליו, ואף קבל סמיכה ממנו). הרוגאטשוב חוקר מה בא קודם – הקניין או הקידושין, מה העילה ומה התוצאה בלשונו. קודם כל, יש לשים לב לעצם הדבר שיש "צווי דינים" (שני דינים) – הוא לא משתמש בביטוי, ביטוי של ר' חיים מבריסק, בדרך כלל אצל הרוגאטשובר יש 'דריי דינים' (שלשה דינים), אבל כאן 'צווי דינים' – קידושין וקניין הכסף (עליהם מדובר כעת)⁴. הייתי חושב שהכל אותו דבר, לא פשוט לי שאלה שני דברים שונים – אבל הוא אומר שאכן הם שני דברים שונים, הקידושין והקניין. השאלה שלו היא מה העילה ומה התוצאה – האם הקידושין הם העילה לקניין או שהקניין העילה לקידושין.

זהו ווארט אחד,
שלהתחתן
אפשר רק אחרי
שאתה מתגרש
– מתגרש מכח
המדמה (כל יצר
הרע הוא כח
המדמה) שאתה
נשוי לעצמך

אשה מצא טוב⁵ רק "ומוצא אני מר ממות את האשה"⁶. אם כולם היו רווקים, מה שייכים גידושין? איך אפשר להתגרש אם אתה רווק, אם אינך נשוי? צריך להתגרש מעצמך!

כל מלכי התהו היו נשואים – כל הרווקים האלה היו נשואים. למי? לעצמם. איך אני יודע שבעולם התהו כל אחד היה נשוי לעצמו? כל אחד אמר "אנא

אמלוך"⁷ – מלכות היא אשה, אבל אני האשה. אני גם הגבר ואני גם האשה – "אנא אמלוך", אני כאן שליט בלעדי. המקור בתנ"ך לביטוי "אנא אמלוך" הוא "ואדניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלך"⁸ – "מתנשא" (בהתפעל) היינו מי שנשוי לעצמו⁹. זהו ווארט אחד, שלהתחתן אפשר רק אחרי שאתה מתגרש – מתגרש מכח המדמה (כל יצר הרע הוא כח המדמה) שאתה נשוי לעצמך. איך קוראים בחסידות לאנשים שנשואים לעצמם? "העֲטָפִים ללבן"¹⁰ – שאתה יכול להסתדר לבד¹¹. [יש כאלה שחושבים שהם לא התחתנו כי עוד לא התחברו לעצמם. לפי מה שהרב אומר זה בדיוק הפוך.] לא הפוך אלא הוא – הוא – קודם שיתחברו לעצמם, כחלק מתהליך ההתבגרות והמודעות העצמית שקודם לנישואין (עם כל החששות, המשברים והפגמים שכרוכים בו), אך אז יוכלו להתגרש מעצמם (החיבור לעצמם הוא ראשית הדמיון שהם צריכים להיות נשואים לעצמם, ובהם להסתפק, לקבל סיפוק עצמי – מכך צריך להתגרש).

כט משלי יח, כב.
ל קהלת ז, כו.

לא ע"פ מ"א, ה. ראה ע"ח ש"א פ"ה; מבו"ש ש"ב ח"ב סופ"א; אור תורה (קה"ת) אותיות מז, נד, קעו, שעז (וברבוי מקומות בחסידות).

לב מלכים"א, ה.

לג וראה באורך הקדמת שכניה ביניהם הערה יא.

לד בראשית ל, מב.

לה ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א עמ' מז; נוסחה אחרת במאמרי אדה"ז עה"ח ח"א עמ' קסט.

לו קידושין ג, ב.

לז שמות כא, יא.

לח צפע"נ דווינסק ח"א ס"ט (עוד מקורות נוספים רבים הזכור בשיחה בהערה 13 וצוטטו במפענח צפונות פ"י סעיפים ב"ג).

לט ועיי"ש בצפע"נ שם גם שלשה גדרים בקידושין, ואכמ"ל.

שתי סוגיות

הרוגאטשובר אומר ששני הצדדים נמצאים בגמרא: יש דין^מ של הזורק גט ברשות הרבים – אם קרוב לו אינה מגורשת ואם קרוב לה מגורשת, ולא חייב להיות בארבע אמות שלה, רק ענין למי יותר קרוב – ולומדים מ"ויצאה... והיתה" שאותו דבר לגבי קידושין. הלימוד הוא לגבי זריקת שטר של קידושין, אבל הפוסקים אומרים שהוא הדין לגבי זריקת כסף

קידושין^מ (לחתן של היום מתאים לזרוק את הטבעת מרחוק...). זורקים את הטבעת ברשות הרבים – אם קרוב לה היא מקודשת, אבל היא גם קונה את הטבעת. הטבעת לא בתוך ארבע אמות שלה, אז איך היא קונה? מכאן הוא מביא ראיה שהקידושין הם העילה לקנין – מה שהיא מתקדשת פועל את הקנין.

אבל הוא אומר שיש גמרא הפוכה, ממנה מוכח שהקנין הוא העילה לקידושין. יש דין מיוחד בקידושין שאי אפשר לחזור תוך כדי דבור – פלאי פלאים. כלל גדול בחז"ל שכל דבר אפשר לחזור תוך כדי דבור, אבל כתוב בגמרא^מ שבקידושין אי אפשר לחזור תוך כדי דבור. ראשי התבות "תוך כדי דבור" – הם "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל", זו כוונה לחתן. זו סוגיא במסכת בבא בתרא, שם אין רש"י אלא רשב"ם, והרשב"ם מסביר שהמקדש, החתן, לא יכול לומר תוך כדי דבור שהתכוונתי שזהו כסף מתנה ולא כסף קידושין – הכסף שלך, אבל נתתי לך מתנה ולא לשם קידושין. נשאלת השאלה – למה הוא צריך

הקידושין גופא

הם הגירושין של הכלה לפני החתונה – שהיא מתגרשת מכל העולם. עכשיו היא יכולה להדבק בו – "ודבק באשתו", וגם האשה דבקה בבעלה

לפרש ככה? שיפרש פשוט שחוזר בו – 'תני לי חזרה!'. מכאן מדייק הרוגאטשובר שהוא דאג לפרש שהוא לא חוזר בו מהקנין אלא רק מהקידושין, ומהקידושין אי אפשר לחזור תוך כדי דבור. לדבריו^מ, אם היה חוזר בו מהקנין – תני לי חזרה – כן היה יכול לחזור בו תוך כדי דיבור, כמו כל דין קנין (וממילא גם הקידושין היו מתבטלים), והדין המיוחד הוא שרק מהקידושין הוא לא יכול לחזור בו. מכאן הוא מביא

שהקנין קודם והוא העילה של הקידושין. עד כאן דברי הרוגאטשובר, שיש שתי פנים, והוא אומר שלפעמים חז"ל אומרים כך ולפעמים כך.

קידושין וקנין – לאו ועשה בנישואין

בכלל, מהם קידושין ומהו קנין? מה ההבדל? קידושין הם כמו שכתוב בתחלת המסכת – ש"הרי את מקודשת לי" היינו "דאסר לה אכולה עלמא כהקדש"^מ. הרבי מסביר בהמשך השיחה שפעולת הקידושין היא פן הלאו, לאסור אותה על כל העולם. לעומת זאת, קנין הוא פן העשה, שיוצר זיקה של קרבה ואהבה בין החתן והכלה – שהוא נותן לה מתנה והיא קונה אותה ממנו ומקנה את עצמה אליו. שוב, בקנין היא נדבקה אליו (והיא נעשית הֵקָן שלו) ובקידושין היא מתפרשת מכולי עלמא.

בקיצור, הקידושין גופא הם הגירושין של הכלה לפני החתונה – שהיא מתגרשת מכל העולם. עכשיו היא יכולה להדבק בו – "ודבק באשתו"^מ, וגם האשה דבקה בבעלה. איך היא דבקה בו? בקנין, הוא קונה אותה לו לאשה (כמו שאומרים 'הוא קנה אותי'). הקנין הוא הדבקות

מ' משנה גיטין עח, א. רמב"ם הלכות אישות ספ"ד. טוש"ע אה"ע ל, ה.

מא' כך כותב הרוגאטשובר (ומסיים שלשית הרשב"ם בסוגיא השניה – לקמן בפנים – כנראה אמורים הדברים דווקא בשטר).

מב' ב"ב קכט, ב (ואילך).

מג' ובשו"ת חת"ס אה"ע סי' צז ביאר דברי הרשב"ם באופן הפוך. מד' קידושין ב, ב. מה' בראשית ב, כד.

שרש הלאוין הוא דווקא במח הימין ושרש העשין במח השמאל. כמו שידוע היום במדע, שמח ימין שולט על צד שמאל של הגוף ומח שמאל שולט על צד הימין של הגוף. כך במוחין, אך למטה יותר בפשטות "סוד מרע" הוא מלכות ("אשה יראת הוי"א"^{נא} שבנינה מהגבורות) ו"ועשה טוב" הוא ז"א (שבנינו מהחסדים, "זכר חסדו"^{נב}), ה תתאה וזו, "ארץ ושמים"^{נג} – תיכף נגיע לכך, כשנסביר יותר לעומק.

שרש שני הסדרים בקידושין – מקור הלימוד של קידושי כסף

על יסוד דברי הרוגאטשוב, החידוש הראשון של הרבי בשיחה הוא שאפשר לומר ששני הצדדים האלה הם שני הלימודים של קנין כסף, מ"כי יקח איש אשה" ומ"ויצאה חנם אין כסף": ב"כי יקח איש אשה" הרבי מדייק שהדגש הוא על "יקח", פעולת הקידושין של האיש, ועל ידי שהוא מקדש היא קונה – הקידושין הם עילה לקנין. הרבי בשיחה לא כל כך מתעכב על כך שהלימוד הראשון הוא מפרשה של גירושין. הוא רק מסביר באריכות – ב'עבודה' – מדוע הלימוד השני הוא דווקא מאמה עבריה. אבל לפי המבואר כאן גם הלימוד הראשון מפרשת גירושין מתאים מאד – כל הפרשה הזו היא פרשה של איסור, כפי שעכשיו דייקנו באריכות. אבל בלימוד מאמה עבריה – "ויצאה חנם אין כסף", "אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר, ומנו? אביה" – הדגש הוא קבלת קנין כסף הקידושין, האבא קונה את כסף הקידושין (במקום הבת) ובכך היא מתקדשת. זהו הפן השני – שהקנין של האב, "יש כסף לאדון אחר ומנו אביה", הוא העילה לקידושין של הבת, וכך בכל קידושין הקנין של האשה הוא העילה לקידושין.^{נד}

והקידושין הם ההפרשה. לכן, מסביר הרבי, נוהגים בפועל לקדש דווקא בכסף – העושה את הקנין – משום שהעיקר הוא הכיסופין, האהבה והדבקות.

בהלכה של הזורק את הטבעת ברשות הרבים הוא מביא ראייה שחז"ל סוברים שהקידושין הם העילה לקנין. איך שהרבי מסביר כאן, זאת אומרת שזהו סדר של "סוד מרע ועשה טוב"^{נו} – דווקא בקידושין יש את ה"סוד מרע" ובקנין את ה"עשה טוב". מהאפשרות להסביר גם בכיוון השני, סדר הפוך שבו הקנין העילה והקידושין התוצאה, נמצא שהסדר יכול להיות מלמטה למעלה (קודם "סוד מרע" ועל ידי זה "עשה טוב") או מלמעלה למטה (קודם "עשה טוב" ועל ידי זה "סוד מרע"), וכדלקמן.

קנין – דעת, קידושין – חכמה

הרבי לא כותב, אך נשאל עוד שאלה – מאיפה באים קידושין? לאיזו ספירה שייך קנין? קנין, בכל מקום, הוא דעת – "דעת קנית"^{נז}, עיקר הקנין תלוי ב"דעת קונה" ו"דעת מקנה"^{נח}. בפרט כאן, עיקר החתונה הוא דעת – "והאדם ידע" (כנ"ל). הדבקות, שהיא הקנין, שייכת לדעת – שהיא דבקות ויחוד (פנימיות הדעת היא יחוד, כנודע).

אם הקנין הוא דעת, הייתי חושב שקידושין הם חכמה – קדש הוא חכמה בכל מקום ("קדש מלה בגרמיה"^{נט}). אבל כאן הוא אומר שפשט הקידושין הוא להפריש אותה, לאסור אותה על כולי עלמא כהקדש. למה? הרבה פעמים כתוב – נסביר בהמשך יותר – ששרש כל הלאוין, **ששה** לא תעשה, הוא בחכמה,^{נו} כי פנימיות החכמה היא גבורה דעתיק (כנ"ל). שרש **רמח** מצות עשה הוא בבינה דווקא. הפוך ממה שהייתי חושב –

מו תהלים לד, טו.

מז קהלת רבה ז, לב (ובכ"מ). ראה נדרים מא, א.

מח ראה באורך בשיעור ט"ז שבט ע"ח. בפרט ביחס לקנין קידושין ראה באורך בשיעור כ"ב שבט ע"ח.

מט זחר ח"ג צד, ב.

נ **ששה** עולה ה פעמים **חכמה**.

נא משלי לא, ל.

נב תהלים צח, ג; קלו, כב.

נג בראשית ב, ד.

נד יש להעיר כי הרוגאטשוב (הלכות אישות פ"ג הט"ו) נוקט

שני הסדרים בעבודת ה'

זו שיחה קצרה יחסית. אחרי שהרבי אומר את כל הנגלה בקיצור, הוא משליך הכל על קידושי כנסת ישראל לקב"ה – אנו הכלה שלו. בסדר הראשון, הוא בעצם מסביר מה שאמרנו קודם על הגירושין שלפני הנישואין.

הוא מביא משפט מחובות הלבבות שלא יכולות לשכון בלב יחד אהבת ה' ואהבת העולם הזה ("מן הנמנע ממנו שתתישב אהבת הבורא בלבנו עם התישב אהבת העולם בנו"^{טו}). לכן, כדי להגיע לאהבת ה' – שהיא הקנין, קנין הקידושין בין הקב"ה וכנסת ישראל, אהבת ה', הדבקות – צריך להתפטר, להתגרש, מאהבת העולם הזה, וזו פעולת הקידושין. הקידושין הם הגירושין מאהבת העולם הזה

והקנין הוא אהבת ה' עצמו – ממש על דרך מה שהסברנו שקודם צריך להתגרש מעצמך כו'. שוב, סדר זה הוא על דרך "סור מרע ועשה טוב". מה עם הסדר השני? הוא מסביר שהצד השני הוא עבודה מלמעלה למטה, על דרך עבודה שמתחילה באתערותא דלעילא. העבודה מלמטה למעלה היא "כי יקח איש אשה". גם טוב מאד – הפסוק העיקרי ("כי יקח איש אשה") הוא עבודה מלמטה למעלה, שקידושין הם העילה לקנין, אבל יש גם שה' קונה אותנו מלמעלה והקנין פועל בדרך ממילא גם את הפרישות

בלשון "גבי קידושין ג"כ נעשה שני דברים, ע"י הקבלה שלה היא נאסרה לכו"ע וע"י הנתינה שלו היא נקנית לו" (עיי"ש בנפ"מ לגבי שליח לקבלה) – לכאורה בהיפך מה שכתוב כאן, אך מתאים להמשך דברי הרבי (בהסבר הדברים בעבודת ה') שהסדר של קידושין כעילה לקנין הוא מלמטה למעלה (עבודת האשה) והסדר של קנין כעילה לקידושין הוא מלמעלה למטה (עבודת האיש) – ועצ"ע.

נה חוה"ל "פתח השער" לשער אהבת ה'.

כדי להגיע

לאהבת ה' –

שהיא הקנין, קנין הקידושין בין הקב"ה וכנסת ישראל, אהבת ה', הדבקות – צריך להתפטר, להתגרש,

מאהבת העולם

הזה. הקידושין

הם הגירושין

מאהבת העולם

הזה והקנין הוא

אהבת ה' עצמו –

ממש על דרך מה

שהסברנו שקודם

צריך להתגרש

מעצמך

מענייני העולם הזה (בלשון הרבי, האדם נעשה "מופרש ופטור מתאוות ותענוגי עולם הזה"). הרבי אומר שכך קורה בעבודה שלמעלה מטעם ודעת, לא על פי סדר והדרגה (בדומה למבואר בתניא^{טז} שבדרך כלל היראה קודמת לאהבה, אבל יש מקרים יוצאי דופן – אצל בעלי תשובה – בהם האהבה קודמת ליראה). בהמשך הרבי אומר שזהו הסדר אצל אנשים שכבר עבדו על עצמם הרבה – פרשו מהגסות של ענייני העולם הזה – כנראה שלפני החתונה עשו כבר הרבה עבודה של לגרש את אהבת העולם הזה, ואז הקידושין יכולים להתחיל מלמעלה (והפעולה של הפרישה הנעשית ממילא היא עדינה הרבה יותר, היפוך ושינוי טבע המדות של האדם).

זו השיחה – כדאי שכל אחד

ילמד אותה בפנים (במקור זו שיחה באידיש, אבל היום הכל מתורגם).

ד. "יעמדו יחדו"

זה זה באין כאחד

נמשיך להתבונן לפי השיחה: לכאורה, יש כאן משהו שאפשר להוסיף בניתוח. אמרנו שהרואטשוב בדרך כלל אוהב דריי דינים וכאן יש צווי דינים. מה חסר פה? אין מצב של חלות ביחד – ובלשון חז"ל: שהקידושין והקנין "באין כאחד"^{טז}. הרבי מזכיר את האפשרות הזו בהערה^{טז} – ומציין שהרואטשוב אף כתב אותה

נו תניא סוף פמ"ג.

נד ראה שבת צא, ב; גיטין עד, ב. ובכ"מ.

נח הערה 13 בשיחה, ועיין באריכות בענין במקורות אליהם מפנה הרבי בענין – בית האוצר מערכת ב כלל ט אות יא ומפענח

ידי "עשה טוב" (כאחד מפירושי הבעש"ט^{סב}).
ה"עשה טוב" כאן הוא הקנין, הדבקות, ההנאה.
"סוד מרע" הוא כמו שפלות ו"עשה טוב" תענוג
— צריך להתחתן גם מתוך שפלות וגם מתוך
תענוג, זו הנאה להתחתן. השפלות היא הארץ
והשמים הם התענוג.

בכל אופן, בחז"ל יש דעה שלישית, "כאחד
נבראו". את הדעה השלישית לומדים מפסוק
בישעיהו — "אף ידי עשתה ארץ [נטה שמאלו
וברא ארץ] וימיני טפחה שמים [נטה ימינו וברא
שמים] קרא אני אליהם יעמדו יחדו"^{סג} (ודאי היו
שיעורים בענין במשך השנים).

בעצם, אפשר למצוא את כל הדעות באותו
פסוק: משמע, על פי פשט, שהחלק הראשון של
הפסוק הוא לפי דעת בית הלל, כי קודם כתוב
"אף ידי יסדה ארץ" ואחר כך "וימיני טפחה
שמים". אבל אפשר לפרש "אף ידי יסדה ארץ"
על ידי או אחרי ש"וימיני טפחה שמים" — כפי
שמפרשים הרבה פסוקים (בפרט כאן שכתוב "אף
[ידי יסדה ארץ]", היינו לאחר ש"וימיני טפחה
שמים"). אבל הסוף של הפסוק הוא דעת חכמים
— "קרא אני אליהם יעמדו יחדו", דעת חכמים
ש"כאחד נבראו".

התחלת הפסוק (בריאת ארץ) ב"אף" רומזת
ל"אף עשיתיו"^{סד} — מלכות, עולם העשיה.
בעולם העשיה צריך ה"סוד מרע" להיות קודם,
בגלל ה"אף", הקשר לאהבת העולם הזה. צריך
להתגרש מהעולם הזה, "אף ידי יסדה ארץ"
קודם כל. מה פירוש "וימיני טפחה שמים"?
לקחת דבר שכבר קיים ולטפח אותו, "ועשה
טוב" (כהסבר הרבי שהמדובר כאן במי שעוד
לפני כן התייגע הרבה בעבודת ה', וכעת עסוק
רק בשינוי טבע מדותיו). אבל בסוף כתוב "קרא
אני עליהם יעמדו יחדו" — אפשר לומר שזהו

בכמה מקומות — אך לא מתייחס אליה בהמשך
השיחה.

לכאורה צריך לקחת בחשבון גם את
האפשרות הזו, שאין כאן בכלל עילה ותוצאה
— אפילו שלא מדובר ב"קדימה בזמן" אלא
רק ב"קדימה בעילה" — אלא ששני הדברים
קורים יחד (כפי שמוסבר אצלנו במ"א^{טז}), "קדימה
בזמן" בז"א ואילו "קדימה בעילה" באריך אנפין,
חיצוניות הכתר, אך בעתיק בכלל ובפנימיות
עתיק בפרט אין בכלל מציאות של קדימה אלא
שני הצדדים באים כאחד ממש, היות ששם אינם
באמת שנים אלא הכל אחד, ובסוד "אחת דבר
אלהים שנים זו שמעתי כי עז לאלהים"^{טז}. כל
פעם שיש חקירה מה בא קודם, מה הסבה ומה
המסובב, צריך גם לשקול אולי שניהם חלים
יחד — יש ודאי דבר כזה. שוב, האפשרות הזו
חסרה כאן בניתוח וכדאי להתבונן גם בה.

"אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים" — יעמדו יחדו

כל ההסבר כאן של הרבי הוא שיש סדר
של קידושין-קנין, מלמטה למעלה, ויש סדר של
קנין-קידושין, מלמעלה למטה. איזו מחלוקת
יסודית בחז"ל הדבר מוכיר לנו? הזכרנו קודם את
הלל, כשדברנו על קידושין בפרוטה של נחשת,
ויש מחלוקת הלל ושמאי שמזכירה זאת —
הלל אומר "ארץ קדמה" ושמאי אומר "שמים
קדמו"^{סה}.

לפי איך שהסברנו כעת יש כאן משהו הפוך,
איפכא מסתברא. איך הסברנו עכשיו "ארץ
קדמה" (התחלה מלמטה)? שהלאו קודם לה,
"סוד מרע" לפני "עשה טוב". לכאורה, שמאי
צריך לומר כך, וההלל צריך לומר "סוד מרע" על

סב ראה גם להפוך את החשך לאור פ"ז.
סג ודוק לעיל הערה נד כי יש כאן 'היפוך', שיש להסבירו מצד
ההתכללות בין האיש והאשה (כחלק מהדרך ל"יעמדו יחדו"),
ואכ"מ (וראה עוד לקמן הערה סז).
סד ישעיה מ"ח, יג.
סה שם מג, ז.

צפונות (בעיקר בסעיף ב והערותיו ועיי"ש גם בענין הקדימויות
השונות – הנזכרות שם סעיף א – והאפשרות שיחול כאחד וגדרן
בענינים רוחניים).
נט סוד ה' לראיו שער "קטנות קודם לגדלות" הערה כא.
ס תהלים סב, יב.
סא חגיגה יב, א; בראשית רבה א, טו.

שלב שלישי, "בקש שלום", שהעיקר הוא החיבור.

"זהב וכסף ונחשת"

נחזור לשלש המתכות של המשכן-מקדש – זהב, כסף ונחשת. אמרנו שהכל קידושי כסף, אבל יש התכללות:

אם למעשה יש לי רק נחשת ואני מקדש בנחשת, מה זאת אומרת? "כי יקח איש אשה", מלמטה למעלה, מ"סור מרע" ל"ועשה טוב" – הנחשת היא "סור מרע". נחשת הכי קרובה לסיגים, לפסלת, שצריך לעשות בירור ולהוציא, "מצרף לכסף"^{טו}. לגבי הכסף, הנחשת גופא היא הסיגים.

אחר כך, מה הם סתם קידושי כסף? כסף הוא אהבה – התענוג, השמים, כנ"ל.

אמרנו שפה יש לכאורה "אחליפו דוכתייהו" בין הלל לשמאי^{טז} – שמאי מקדימים את השמים והלל מקדימים את הארץ – אבל חכמים אומרים "קרא אני עליהם יעמדו יחדו", "באין כאחד". איזה קידושין אלה? צריך לומר שזהו הסוד של קידושין בזהב. כתוב "הזהב קונה את הכסף"^{טז} – הסוגיא שם היא מה הפירי ומה הטבעא^{טז}, ו"הזהב קונה את הכסף" אומר שהזהב הוא הפרי, החפץ, והכסף הוא המטבע, ולכן משיכת הזהב קונה את הכסף. אם כן, קידושין בטבעת של זהב הם סגולה ל"פירי" – סגולה ל"פרו ורבו"^{טז}! לענייננו, הזהב הוא הדעה השלישית, שהקניין והקידושין "באין כאחד" ממש, ולא אחד עילה הקודמת לשני. צריך למצוא עוד סוגיה^{טז}, כמו שהרוגאטשובר מצא שתי סוגיות לשני הצדדים שלו, שהיא קידושין בזהב – "באין כאחד".

קידושי זהב – "באין כאחד"

ידוע הרמז^{טז} של "זהב וכסף ונחשת" לגבי צדקה, שנגיד כעת מלמטה למעלה: נחשת ראשי תבות "נתינת חולה שאמר תנו" (הוא שוכב על ערש דוי, יש בידו פרוטה אחרונה, שבזכות שתכלה מהכיס יבוא משיח^{טז}, מלמטה למעלה); כסף ראשי תבות "כשיש סכנת פחד" (וצריך לעורר רחמים מלמעלה למטה); וזהב ראשי תבות "זה הנותן בריא".

כפי שאמרנו קודם, אפשר להקביל כסף-נחשת-זהב לכסף-שטר-ביאה (שבתוך קידושי כסף עצמם). כעת זה עוד יותר ברור – ברור שהביאה היא היחוד, "יעמדו יחדו", שניהם יחד, "באין כאחד" (יש בביאה בחינה של "איש מזריע תחלה" ויש בחינה של "אשה מזרעת תחלה"^{טז} אבל עצם הביאה הוא בבחינת "באין כאחד"^{טז}, "והיו לבשר אחד" כפירוש הראב"ע, שמהבחינה הזו "איש ואיש ילד בה"^{טז}, וד"ל). במושגי חלק מהאחרונים^{טז}, מעבר לאיסור (קידושין) ולקנין שיש בפעולת הקידושין – העיקר הוא היחוד של בני הזוג לאישות – קידושי ביאה דווקא (אכן, בפועל "אם קידש בביאה מכין אותו מכת מרדות"^{טז} – את המדרגה הזו יש להצניע לגמרי – וכך אפשר להסביר שהרבי 'מתעלם' ממנה בשיחה, ואת כל הכיסופים והאהבה שבקידושין הוא משייך לקידושי כסף, שבהם המנהג לקדש).

אם כן, הוספנו כאן שצריך עוד מדרגה של "באין כאחד", שבמתכות היא הזהב – שהכל חל יחד. בין איש ואשה זהו המצב של "שוין בקומתן" לגמרי. אם מקדשים בנחשת – "ארץ קדמה", הכלה קדמה. אם מקדשין בכסף –

טז עב אגרת הטיול חלק הרמז אות ז ובכ"ד (וראה עוד רפואה שלמה פ"ד).

טז עג סנהדרין צז, א.

טז עד ברכות ס, א.

טז עה ובלשון הגמרא שם – "שהזריעו שניהם בבית אחת" (ועיי"ש שזו האוקימתא של הגמרא לסתם משנה שם, ודוק).

טז עו תהלים פד, ה. וראה לקו"ת תזריע כ, א (ובכ"ד).

טז עז ראה הכ"ל הערה ב משיעורי הרב גוטסמן.

טז עח הלכות אישות פ"ג הכ"א.

טז סו משלי יז, ג; כז, כא.

טז טז וראה – באריכות ובעומק – בשיעור ר"ח תמוז ע"ט פ"ה (פורסם ב"אבית"ה חקת ע"ט).

טז סח ב"מ פ"ד מ"א.

טז סט גמרא שם מד, א.

טז ע בראשית א, כח.

טז עא ועיין במקורות לעיל הערה נח.

"שמים קדמו", החתן קודם. אבל אם מקדשים בזהב, "קרא אני אליהם יעמדו יחדו" (יחדו בגימטריא **זהב-זהב**, כל אחד זהב), הם "שוין בקומתן" לגמרי. זו השאיפה שלנו, שאצל כל החתנים והכלות יהיה מצב של זהב – המצב הכי בריא, "זה הנותן בריא".

הלומד על מִנֵּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ♦ סדר עבודת ה' הוא כסף (גדלות ראשונה, התעוררות אהבה), שטר (מאמץ גם בזמני קטנות), ביאה (התכלית, גדלות שניה).
- ♦ כל דרכי הקידושין הן ירידה של החתן – "ירידה צורך עליה".
- ♦ כל בית יהודי הוא מקדש להשראת שכינה.
- ♦ זהב וכסף ונחשת הם ביאה-כסף-שטר שבקידושי כסף.
- ♦ כסף-שטר-ביאה הם צירוף **יהו** – צירוף המוליד חסד-אהבה, עיקר הקידושין.
- ♦ קידושי כסף הם "והנגלת לנו ולבנינו" – המנהג בפועל.
- ♦ סדר הדרכים בפסוקי התורה הוא כסף-ביאה-שטר, צירוף **יהו** – צירוף המוליד נצח, "בנין עדי עד".
- ♦ לימודי דרכי הקידושין הם מפרשת גירושין – הגבורה היא הרקע והכח המניע לאהבה שבקידושין.
- ♦ "ויצאה... והיתה" – לפני החתונה צריך להתגרש!
- ♦ בעולם התהו-הרווקות המלכים היו נשואים לעצמם – כדי לעבור לעולם התיקון ולהנשא לזולת צריך להתגרש מעצמך.
- ♦ הקידושין והקנין הם ה"סור מרע" וה"עשה טוב" בנישואין.
- ♦ במוחין הקידושין שייכים למח החכמה והקנין למח הדעת. במדות הקנין שייך לז"א והקידושין למלכות.
- ♦ מלמטה למעלה הקידושין גורמים לקנין – "סור מרע ועשה טוב" – פרישה מהעולם לצורך חיבור לה'.
- ♦ מלמעלה למטה הקנין גורם לקידושין – "סור מרע" על ידי "ועשה טוב" – החיבור לה' מפרש מהעולם.
- ♦ הקדמת הקידושין היא סוד "ארץ קדמה" והקדמת הקנין היא סוד "שמים קדמו" – אך עלינו לשאוף ל"יעמדו יחדו".
- ♦ ב'קידושי זהב' מתגלה ה"שוין בקומתן" בין בני הזוג – תכלית הנישואין.
- ♦ סיכום שלישיות המושגים שהוקבלו בשיעור:

כסף	שטר	ביאה
ימין	שמאל	אמצע
כסף	נחשת	זהב
קנין (ואז קדושין)	קדושין (ואז קנין)	זה וזה באין כאחד
עשה טוב	סור מרע	בקש שלום
שמים קדמו (ב"ש)	ארץ קדמה (ב"ה)	כאחד נבראו (חכמים)

שיעור

נישואין וקירוב

"אשרי תבחר ותקרב"

קיצור מהלך השיעור

במסיבת השידוכין של נכדתו דרש הרב – לכבוד הגימטריא של שמות החתן והכלה – על הביטוי "אשרי תבחר ותקרב".

פרק א מסביר את דרשת חז"ל על הפסוק לגבי אהרן – ומה **אפשר ללמוד ממנה בעבודת**

הקירוב בכל בית יהודי – ואת הדרשות שלו בחסידות לגבי חתונה וברית מילה.

פרק ב מביא פרצוף של פירושי החסידות ל"אשרי תבחר ותקרב", תוך העמקה ב**סיפור יפה ומרגש שראה רבי יעקב־ישראל מטשערקאס אצל חותנו־זקנו אדמו"ר הזקן.**

"מעשיך יקרבוך". על מי הדברים אמורים? דווקא על הכי גדולים בעם ישראל. על אברהם אבינו כתוב שהוא נבחר – כמוכן שחז"ל מביאים פסוק על כל דבר – אבל ה' לא קרב אותו, אלא הוא קרב את עצמו, וכך גם יעקב אבינו ומשה רבינו. אלה הדמויות הכי גדולות של עם ישראל – ה' בחר בהם אבל לא קרב אותם, הם קרבו את עצמם. לעומתם, יש כאלה שה' לא בחר בהם אבל הם מתקרבים מכח שה' מקרב אותם – הוא כן מקרב אותם. מי? כל גרי הצדק – חז"ל מציינים דווקא את יתרו ורחב.

אבל, אומרים חז"ל, יש רק אחד שה' גם

א. "אשרי תבחר ותקרב" – מחתונה לברית מילה

"תבחר ותקרב" – מדת אהרן הכהן

הגימטריא של החתן והכלה שלנו (**שניאור זלמן ושטערנא שרה**) היא ביטוי חשוב – **"אשרי תבחר ותקרב"**^א. בהמשך נתבונן בע"ה בכל הפסוק, אבל זהו ביטוי שקובע ברכה לעצמו במדרשי חז"ל וגם בהרבה הסברים בחסידות. המדרש^ב אומר שיש מי שהקב"ה בוחר בו אבל לא מקרב אותו, אלא שהוא מקרב את עצמו –

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. ווארט שניאור־זלמן שי' דיקשטיין ושטערנא־שרה תחי' גינזבורג. מוצאי ב' אדר תש"פ – ישיבת תות"ל רמת אביב.

א תהלים סה, ה.

ב במדבר רבה ג, ב.

ג עדויות פ"ה מ"ז (ביחס לחכמים). וראה שה"ש רבה א, כז; תדא"ר פ"ח (ביחס לקב"ה). וראה שפת אמת פרשת קרח תרנ"ט.

מי שהקב"ה

מקרב – יודע איך
לקרב, ומקדיש
את חייו לקרב
יהודים לקב"ה.
לפני שמקרבים
מישהו צריך
לבחור בו – כמו
בחירת בת זוג.
אני בוחר ביהודי
ואז אני יכול
לקרב אותו, כמו
שהקב"ה בוחר בי
ומקרב אותי

'עצמות כמו שמלביש את עצמו בתוך גוף גשמי'.^ט זהו אהרן כהן גדול, עליו כתוב "אשרי תבחר ותקרב".

בעבודת ה', כהונה פירושה הקדשת החיים עבור שירות הקב"ה – גם לעבוד במקדש וגם לעסוק בקירוב ולקיים "תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון. כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו".^י כמו שה' מקרב אותו – הוא מקדיש את חייו לקרב יהודים לתורה. כל אחד צריך ללמוד מאהרן – "הוי

מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרנן לתורה".^{יא} שוב, מי שהקב"ה מקרב – יודע איך לקרב, ומקדיש את חייו לקרב יהודים לקב"ה. כמו שהיה אצל אהרן, לפני שמקרבים מישהו צריך לבחור בו – כמו בחירת בת זוג. אני בוחר ביהודי ואז אני יכול לקרב אותו, כמו שהקב"ה בוחר בי ומקרב אותו. זו העבודה של "אשרי תבחר ותקרב".

פסוק ברית מילה – ארבעה עולמות

הביטוי "אשרי תבחר ותקרב" קשור למצוה שבע"ה נזכה לחגוג בקרוב, בהמשך לחתונה – ברית מילה. את "סדר המילה" פותחים (לאחר אמירת "ברוך הבא") בפסוק "אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך".^{יב} יש על הפסוק מאמר זהר שנוהגים ללמוד בוואך-נאכט, עליו אמר הרבי מאמר חשוב ועמוק.^{יג} נאמר בקיצור איך הרבי מסביר את הפסוק במאמר:

בחר בו וגם קרב אותו – אהרן כהן גדול – ועליו נאמר "אשרי תבחר ותקרב". בעצם, המדרש הוא על כל שבט הלוי, אבל אהרן הוא האחד-מיוחד מתוך שבט הלוי, שה' גם בחר בו וגם מקרב אותו. קירוב הכוונה שה' עושה ממנו כהן – קירוב ישראל להיות כהן הוא כמו לקרב גר להיות יהודי, הוא לא יכול לעשות זאת בעצמו. עם כל המעשים הטובים שיעשה – הוא לא יכול לקרב את עצמו להיות כהן. ה' צריך לקרב אותו. ה' גם בוחר בו מכח עצמו, מכח שרש נשמתו – כתוב שהבחירה היא בעצם.^{יד}

הקירוב, כאשר ה' מקרב, הוא כי האדם מצא חן בעיניו במעשיו – לא מפני עצם הנשמה שלו,^{טו} אלא מציאת חן מיוחדת שלו בעיני הקב"ה.^{טז}

הקדשת החיים לקירוב

אם כן, אם הגימטריא שלכם היא "אשרי תבחר ותקרב", שחז"ל אומרים שהולך על אהרן, על כהן גדול, יש לכם איזו בחינה, איזו השראה, של כהונה. חסידים נוהגים לומר שמי שזכה לראות את הרבי ביום כיפור – ראה את הכהן הגדול בבית המקדש. כל עוד לא זוכים ל"בנה מקדש במקומו"^{יז} השכינה שורה ב"בית רבינו שבבבל".^{יח} הרבה אנשים כאן ודאי זכו לראות את הרבי בסוף נעילה של יום כיפור שר את מאן'ש נפוליאון – אפשר היה להרגיש גילוי של עצמות, כמו שהרבי אמר על הרבי הקודם,

ד ראה לקו"ש ח"ד עמ' 1309; ח"א עמ' 5 ואילך (ובהערות); חכ"ט עמ' 80 ואילך, ועוד. וראה גם שפת אמת פרשת קרח תרמ"ב. ה כלומר ש"תבחר" מדבר על החלק הנסתר של הנשמה, ו"תקרב" על החלק הגלוי של הנשמה.

ו שלמה המלך אומר בשיר השירים (א, ד) לה' "משכני", אתה תקרב אותי, אך תיכף הופך ל"אחריו נרוצה", אני אקרב את עצמי, ובזכות זה "הביאני המלך חדריו גו".

ז רמב"ם, הלכות מלכים פ"א ה"ד.

ח מגלה כט, א.

ט ראה שיחת אחש"פ תש"י, וביאורה באריכות בספר לב לדעת מאמר "צדיק יסוד עולם".

י מלאכי ב, וז.

יא אבות פ"א מ"ב.

יב ד"ה "אשרי תבחר ותקרב" תשט"ז (ספר המאמרים מלוקט ח"ה עמ' רלג).

ארבע המדרגות בנישואין

למרות שבדרך כלל הפסוק מובא בהקשר של ברית מילה, יש בחסידות מי שמפרש על הפסוק פירוש יפהפה לחתן וכלה: השם משמאל מפרש^{טו} ש"ישכן חצריך" היינו קידושין, "נשבעה בטוב ביתך" החופה ו"קדש היכלך" היחוד. כך הוא הופך את הפסוק מפסוק של ברית לפסוק של חתונה, וההסבר מתאים גם לעליה בעולמות שהסברנו כעת. לפי דבריו, קידושין ביצירה, חופה בבריאה וזיווג באצילות^{טז}. אחר כך יש המשכה שלמעלה מאבי"ע, גילוי כח האינסוף בלידת ילדים^{יז} – "והיו לבשר אחד"^{יח} כפירוש רש"י. במבנה הזה אפשר לומר שדרגת החצר שאינה מקורה שכנגד עולם העשיה ("אף עשיתיו") היינו הווארט שלפני הקידושין. ולסיכום:

למעלה מהשתלשלות	"אשרי תבחר ותקרב"
אצילות	"קדש היכלך" חופה
בריאה	"נשבעה בטוב ביתך" נישואין
יצירה	"ישכן חצריך" קידושין
עשיה	"ישכן חצריך" ווארט

ב. פירוש "תבחר ותקרב"

הפסוק הזה מובא הרבה בחסידות – גם בחסידות חב"ד וגם בספרי חסידות הכללית. כעת נתבונן, כדרכנו, במבחר פירושים של "תבחר ותקרב" ונקשר לחתן וכלה. בכלל, אם רוצים לחבר לחתן וכלה – להתבונן מי בפסוק ה"תבחר" ומי ה"תקרב" – יוצא לפי כל הספרים שהחתן הוא בחינת "תבחר" והכלה היא "תקרב". כנראה שה' בוחר בחתן ומקרב את הכלה, אבל גם החתן בוחר בכלה והכלה מקרבת את החתן, הולך על שניהם.

טו שם משמאל פרשת קרח, מאמר לחתונה.

טז חצריך: ביתך היכלך היינו עליה ממוטבע (נצחיהו"סוד), למורגש (חסד'גבורה: תפארת), למושכל (חכמה: בינה: דעת) – סוד ג' יחודי נר – הוי' אדני, הוי' אלהים, הוי' אהיה כנודע – הכל הנר של אהרן (אותיות נר הא).

יז ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך; המשך שמח תשמח ע' 7 (סה"מ תרנ"ז ע' קעט) ואילך.

יח בראשית ב, כד.

הוא אומר שיש בפסוק עליה בכל העולמות, ואחרי שעולים בכל העולמות – למעלה מכל העולמות – זוכים לברית **מילה**, **מל י-ה**. **י-ה** היינו הברית בין איש ואשה^י ומל לשון גילוי, מול. אבל קודם צריך להעלות את כל סדר ההשתלשלות, ואחר כך יש גילוי שלמעלה מסדר השתלשלות, גילוי של א"ק (ועד לגילוי אור אין סוף ב"ה שלפני הצמצום).

מה פירוש "ישכן חצריך", לשון רבים ("מיעוט רבים שנים")? יש שתי בחינות חצר. הרבי מסביר לפי הלכה – ואחר כך מסביר על פי חסידות, את הענין ב'עבודה' – שיש חצר שאינו מקורה וחצר המקורה. חצר שאינו מקורה הוא עולם העשיה, שאינו יכול לשמור על העופות. אפשר לשמור על בהמות בחצר מקורה, כי יש לו מחיצות, אבל לא על עופות. החצר המקורה – מדרגה יותר גבוהה – היא כבר עולם היצירה^{יב}. אחר כך יש הבית, "נשבעה בטוב ביתך" שלמעלה מחצר, הוא כבר עולם הבריאה ("ביתך" הוא סוד ה"ב רבתי של בראשית, **בית** אשר – "בראשית ברא", עולם הבריאה. "**ברא אלהים**" עולה **טוב** ברבוע, **ב-טוב**, היינו "בטוב ביתך"!). בפירוש כתוב בכתבי האריז"ל – לפי הזהר שנוהגים ללמוד בוואך-נאכט – שחצר היא יצירה והבית הוא בריאה. בית הוא כבר רשות היחיד לגמרי (גם חצר המקורה היא רשות היחיד חצר שאינו מקורה הוא מדאורייתא רשות היחיד אבל חז"ל עשו אותה כרמלית). יותר גבוה מהכל, האצילות – "קדש היכלך".

אם כן, כאן ארבע מדרגות: חצר שאינה מקורה, חצר מקורה, בית והיכל. אחרי כל העליה הזו, שתי חצרות, בית והיכל, זוכים לגילוי שלמעלה מסדר ההשתלשלות, הגילוי של ברית המילה, שבעצם רמוז בשלש המלים הראשונות של הפסוק – "אשרי תבחר ותקרב".

יג ראה סוטה יז, א וברש"י ד"ה "שכינה ביניהם".

יד השער צר משותף לשני השרשים חצר ויצר. חצר עשיה חצר יצירה = 1296, שלמות של 36 ברבוע שהוא 6 בחזקת 4 – ממוצע כל תבה = חי ברבוע.

"תבחר" – עבודת צדיקים, "תקרב" – עבודת בעלי תשובה

מה היחס בין בחירה וקירוב בספירות העליונות וב'עבודה'? הדבר הכי פשוט שכתוב בחסידות^ט, שאלה שתי עבודות – עבודת הצדיקים ועבודת בעלי התשובה:

ה"תבחר" שייך לצדיק־הנבחר שעובד את ה' עם כח הבחירה שלו, מקיים בכל רגע ורגע "ובחרת בחיים"^כ. אדמו"ר הזקן מסביר^{כא} ש"ובחרת בחיים"

היינו חדירה לפנימיות המציאות – בכל דבר במציאות, גם בחתיכת נֶזֶק, יש חיצוניות שהיא גשמיות, עולם מלשון העלם^{כב} והסתר אלקות, ויש פנימיות שהיא אלקות – עד כדי כך שהיש הנבדא משקף את היש האמת^{כג} – כמו שכתוב בתניא^{כד}. בחירה היא כח חדירה – כח לחדור דרך החיצוניות ולהגיע לפנימיות, לאלקות בכל דבר, להכרה ש"גאט איז אלץ, אלץ איז גאט"^{כה} (ה' הוא הכל, הכל הוא ה'). החדירה היא כח זכרי וצדיק – "צדיק יסוד עולם"^{כו} – הוא בחינת הזכר החודר פנימה בכח הבוחר שלו.

לעומת זאת, "תקרב" היינו לקרב מישהו ממקום רחוק – לקרב מישהו אחר או לקרב את עצמך, להתקרב (כמו שכתוב על אלו שה' בחר בהם אך לא קרב אותם, אלא שהם קרבו את עצמם). הקירוב שייך למי שמרגיש שהיה רחוק ורוצה להיות קרוב. יש הרבה מדרגות

ט שפת אמת פרשת לך לך תרמ"ב; ויקרא פרשת שמייני תרמ"א.
כ דברים ל, ט.
כא ראה לקו"ת ואתחנן ד"ה "שמע ישראל" (יא, ב ואילך), ובכ"ד.
כב ספר הבהיר אותי.
כג ראה ביאורי הזוהר בשלח ד"ה "עוד י"ל" (מג, ג); סה"מ תרס"א עמ' קצא ואילך; המשך תער"ב ח"ב עמ' א'קמדה.
כד ראה אגה"ק ד.
כה מאמר מו"ה ר' אייזיק מהומיל באגרת. האגרת נדפסה בספר לב לדעת מאמר "צדיק יסוד עולם" ביאור א (עמ' קסז ואילך).
כו משלי י, כה.

ה"תבחר" שייך
לצדיק־הנבחר
שעובד את ה'
עם כח הבחירה
שלו, מקיים
בכל רגע ורגע
"ובחרת בחיים".
אדמו"ר הזקן
מסביר ש"ובחרת
בחיים" היינו
חדירה לפנימיות
המציאות

תשובה – מיראה, מאהבה, וכתוב שהתשובה הכי גדולה היא תשובה משמחה, שמחת הקירוב, בעל תשובה שמתקרב ויש לו שמחה רבה ועצומה מהתקרבותו לקב"ה אחרי שנים של ריחוק, חיים של ריחוק^{כז}. על השמחה הזו כתוב "במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים"^{כח}, אין להם שמחה כזו – שמחה עד דלא ידע. אם כן, הווארט הראשון שבחירה היא עבודת הצדיקים וקירוב עבודת בעלי תשובה.

"אשרי תבחר ותקרב" – כתר־חכמה־בינה

מה השרש שלהם בספירות העליונות? חכמה ובינה. כלל גדול, שעבודת הצדיקים היא קו ימין, ששרשו באבא, ובוזהר הקדוש כתוב בכל מקום שתשובה היא בינה^{כט}, אמא, "ולבבו יבין ושב ורפא לו"^ל. מתוך בינה, ש"לבבו יבין", האדם מתעורר לשוב – ואז "ורפא לו", "גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם"^{לא}, אמא. לפני "תבחר ותקרב", עבודת הצדיקים

כז באורח לחיים פרשת וירא מפרש את המלים "ישכן חצריך" נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך" כעליה מיראה לאהבה ולשמחה: "חצריך" היינו מדת היראה. הקשר לבהמות – כי חצר לשון חציר, מאכל בהמה. זו יראה תתאה (כולל גם יראת העונש). "טוב ביתך" היינו עלית היראה להתייחד עם האהבה – היראה (יראת חטא, כבר לא יראת העונש אלא יראה מפני החטא עצמו, מפני הניתוק הנגרם על ידי החטא בחבל עבודות האהבה לה'), שהיא "ביתך", מביאה ל"טוב", אהבה (יראת חטא כנ"ל מגבירה את האהבה לה', ביחד האו"ר הם סוד תרין גדפין, "ובשתיים [דווקא] יעופף"). נמצא שקודם יש יראה לבד, "זה השער להוי" (תהלים קיח, כ), "בזאת יבא אהרן" (ויקרא טז, ג). אחר כך היראה עולה ומתייחדת עם האהבה. אך בסוף הכל עולה והופך להיות שמחה – היראה והאהבה יחד עולות לשמחה – שהיא הבינה, שמתייחדת עם החכמה. חכמה היא "קדש מלה בגרמיה" (זוהר ח"ג צד, ב) ו"היכלך" היינו הבינה. שוב, זו עלית האהבה והיראה יחד לשמחה, תשובה משמחה.

כח ברכות לד, ב.
כט ראה זוהר ח"ג קכב, איב (ברע"מ).
ל ישעיה ו, י.
לא יומא פו, א (ע"פ הגהות הב"ח).

זצ"ל. הוא אמר לרבי נחום ששמעתי מהמגיד שהמשיח יבוא מהתלמיד המבוגר או מהתלמיד הצעיר. התלמיד המבוגר של המגיד הוא רבי נחום מטשרנוביל והצעיר הוא אדמו"ר הזקן, ודווקא הם – הגדול והקטן – היו ידידי נפש מאד הדוקים. אומר אדה"ז לרבי נחום – 'בא נעשה שידוך, מה שבטוח בטוח. אם המשיח יבוא מכאן או מכאן, הכי טוב שנעשה שידוך'. רבי נחום הסכים. היה שם חדר תינוקות, של כל נכדי רבי נחום, ואדמו"ר הזקן הלך לחדר התינוקות, עבר מתינוק לתינוק ושם את היד שלו על ראש התינוק, עד שהוא מגיע לאיזה תינוק שהיה לו ראש חם – עליו אמר שהוא החתן, והו השידוך בשביל נכדתי בדורה-לאה (לא מדובר בדורה-לאה אם הצ"צ, בת אדמו"ר הזקן, אלא באחת מבנותיו של אדמו"ר האמצעי). ככה נעשה השידוך.

הילד לא היה בן של רבי נחום אלא הנכד שלו, הבן של רבי מרדכי מטשרנוביל – השידוך בין הנכד לנכדה – ושמו רבי יעקב-ישראל מטשרנוביל. יש הרבה מה לספר עליו. הוא התחתן בגיל 16, בשנת תקע"א, שנתיים לפי הסתלקות אדמו"ר הזקן. אז הוא בא לגור בליאדי. מהשידוך הזה יצא, אחרי הרבה גלגולים, הרבי הקודם. הרבנית שטערנא-שרה, אשתו של הרבי הרש"ב, היא הנכדה שלו (בת החתן שלו, רבי יוסף יצחק – על שמו נקרא הרבי הקודם – בנו של אדמו"ר הצמח צדק). עד כאן הכל הקדמה – רק שנבין במי מדובר כאן. שנתיים הוא היה אצל אדמו"ר הזקן על 'קעסט'. הוא למד חבדותא עם הצ"צ, וגם למדו יחד אצל הסבא – אדמו"ר הזקן. הרבה דברים מעניינים עשו יחד, שאין כאן המקום לספר.

הוא אמר שראה אצל אדמו"ר הזקן בטול במציאות, וספר על כך ספור, כדי להדגים מהו בטול במציאות. כדי להבין זאת, נאמר עוד משהו – אדמו"ר הזקן קווה שברבות הימים הוא יהפוך להיות רבי חב"ד, נוסח חב"ד. הוא היה שנתיים אצל אדמו"ר הזקן ואחר כך כ-16 שנים

ועבודת הבעלי תשובה, כתוב "אשרי" – זו מדרגת הכתר (מקור ההשראה האלקית – אשרי לשון השראה וכן **אשרי** בגימטריא השראה, שלמעלה מהתלבשות והשתלשלות שמקורן בחכמה ובינה). זהו הפירוש הפשוט, ש"אשרי תבחר ותקרב" היינו ג"ה, כתר-חכמה-בינה – האושר העליון הוא הכתר, ואשרי מי ש"תבחר ותקרב", שיש לו את ה-י וה-ה של החתן והכלה, **יה של מילה**.

מה הפנימיות של חכמה ובינה? אמרנו שפנימיות הבינה-התשובה היא שמחה, "אם הבנים שמחה"³³. מה הפנימיות של חכמה? **חכמה** היא **כחמה**³⁴, בטול. כל חסידות חב"ד היא בטול, דרגות שונות של בטול, עד לבטול במציאות ממש. נמצא ש"תבחר" היינו בטול ו"תקרב" היינו שמחה – הפנימיות של **יה**, של החתן והכלה. החתן צריך להיות הבטול והכלה צריכה להיות השמחה. אז מתקיים "אשרי" – אושר, שכולל את שניהם יחד, כתר עליון שלמעלה משניהם – "תבחר ותקרב" (וזוהים) החתן והכלה **בית-אשר** אותיות **בראשית** כנ"ל. מ"בראשית" באים יחד לברוא עולם חדש – "ברא אלהים את השמים ואת הארץ", לקיים מצות "פרו ורבו" בהולדת בן-שמים ובת-ארץ. והרמז: **חתן-בטול כלה-שמחה** בגימטריא **בראשית**!). אז זוהים להמשך הפסוק, "ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך".

סיפור על אדמו"ר הזקן – חיצוניות הבטול במציאות

נספר סיפור יפה להמחיש מהו בטול במציאות: בנו של אדמו"ר הזקן הוא אדמו"ר האמצעי, שהיה לו חתן שאביו בחר בו – סיפור מופלא ומפורסם. פעם אחת אדמו"ר הזקן היה אצל ידיד-נפשו בין תלמידי המגיד, התלמיד המבוגר של המגיד, רבי נחום מטשרנוביל

לב תהלים קיג, ט.

לג זכר ח"ג כח, א; לד, א; רלה, ב; זכר חדש לד, א; הקדמת תקון ד, א, ובכ"מ.

הרבי ר' זושא. הוא ממשיך לדבר לעצמו – והנה אני, אני לומד ואני מתפלל, אן-התפעלות, אין לי שום התפעלות מהלימוד והתפלה. אז הוא התחיל לרדת על עצמו, לגנות את עצמו ולהשפיל את עצמו – 'אין לי יראת שמים כלל! איפה רבי זושא ואיפה אני?!'. אדמו"ר הזקן כל כך ירד על עצמו עד שהתעלף ונפל על הארץ – זהו בטול במציאות.

מהווארט שאמרנו קודם אפשר להבין שהוא לקח את החיצוניות, הוא לקח את ההתפעלות. מה כל היפי של הווארט? אדמו"ר הזקן אומר שאני לומד ואני מתפלל ואין לי התפעלות בכלל – ואז מתחיל לגנות את עצמו ולהשפיל את עצמו, אבל כל זה בשביל אדה"ז היינו החיצוניות, הקליפה, של הבטול במציאות, עד שהוא התעלף ונפל על הארץ. אומר הטשערקאסער – זה בטול במציאות.

לחיים לחיים. זה רק הערת בינים – לכך החתן צריך לשאוף. הסיפור הזה הוא בשביל החתן... הכלה היא שמחה עד בלי די, "תקרב", לא "תבחר". אבל אשרי הזיווג ש"תבחר ותקרב" הולך יחד.

מילה ופריעה; יצי"מ ומ"ת; הלל והודיה

הבאנו כמה פירושים ל"תבחר ותקרב" מספרי החסידות. איזה עוד פירושים יש? רוב הפירושים הם חכמה ובינה בגוונים שונים. "אשרי" היינו כתר ו"תבחר ותקרב" חכמה ובינה כנ"ל. אבל יש עוד מגוון פירושים:

היות שזהו פסוק שהזהר מביא בענין ברית מילה, ולכן מתחילים בו את סדר ברית מילה, יש מקום אחד¹ שכתוב ש"תבחר ותקרב" היינו מילה ופריעה. שתי הפעולות, ש"מל ולא פרע כאילו לא מל". צריך להבין למה, מה הקשר, ש"תבחר" היינו מילה ופריעה ה"תקרב". מסבירים לפי זה את הדעה שאברהם אבינו, שה' לא קרב אותו אלא הוא קרב את עצמו, לא עשה פריעה – יש

אצל אדמו"ר האמצעי – עד הסתלקותו – ובמשך כל הזמן הוא ספג חב"ד. אבל מי שמתכנן למעלה רצה שיקח עוד זמן, עוד כמה גלגלים, עד שיכנס לחב"ד – הוא נעשה רבי גדול מאד, אבל בנוסח אביו, "זרוק חוטרא לאוירא אעיקריה קאי"² ("אוירא" היינו חסידות חב"ד, סוד הדעת דרדל"א שמאירה באוירא וד"ל). הצמח צדק אמר – אדמו"ר קרב את שנינו יחד, אבל אני לקחתי את הפנימיות והוא לקח את החיצוניות. בכל אופן, חיצוניות של אדמו"ר הזקן היא משהו גדול מאד... גם כדי להבין את הסיפור הזה. הוא רוצה להסביר לנו מהו בטול במציאות, מדבריו נבין לפחות מהי החיצוניות של הבטול במציאות של אדה"ז.

מה הסיפור³? הוא אומר שזכיתי פעם אחת בערב יום כיפור לעמוד מאחורי הכסא של אדמו"ר הזקן. מי שמביא את הסיפור מסביר שבכוונות של עשרת ימי תשובה כנגד הספירות יום כיפור הוא הכתר וערב יום כיפור הוא החכמה-הבטול (בדרך כלל מכוונים מלמעלה למטה, בסוד הנסירה מכתר וחכמה בשני ימי ר"ה עד ליום כיפור, אבל יש גם כוונה הפוכה). בהתאם לכך הוא מביא את הסיפור, שרבי יעקב-ישראל ראה בעצמו אצל אדה"ז בערב יום כיפור ואמר שממנו הוא מבין מהו בטול במציאות. מה היה? הוא היה אברך צעיר, בן 16-17, ועמד מאחורי הכסא של אדמו"ר הזקן ושמע אותו מדבר לעצמו, אומר לעצמו שכאשר הרבי ר' זושא מאניפולי נשא עיניו למרום ביום כיפור, מרוב אימה ופחד התחיל לשלשל דם. זהו עדיין לא הבטול – רק מה שאדמו"ר הזקן אומר על

לד רש"י על בראשית כא, כא.

לה מובא בליקוטים בסוף הספר ישמח ישראל (השמטה לדרוש יום כיפור אות ב):

וכמו"ש הרה"צ ר' יעקב ישראל ז"ל שעמד מאחורי כסא של הרה"ק מוהרש"ז מלאדי זצ"ל בעיו"כ, ושמע שאמר על הרה"ק ר' זושא זצלה"ה זי"ע כאשר הגבי עיניו לשמים ביוה"כ אחזו שלשול חזק עם דם ר"ל מחמת גודל היראה, ואמר ע"ע איך שהוא לומד ומתפלל ואינו מתפעל מאומה, והתחיל לגנות עצמו איך שהוא רחוק מיראת ד', עד אשר נתעלף ונפל מכסאו, וכזה נקרא התבטלות במציאות.

לו רק את המל, ה"תבחר".

יש עוד פירוש^{לז}, ווארט נחמד, שבתולדות עם ישראל ה"תבחר" היינו יציאת מצרים וה"תקרב" הוא מתן תורה, שה' קרב אותנו להר סיני. יש עוד פירוש שמובא בספרי החסידות^{לח}, ש"תבחר ותקרב" היינו הלל והודיה – "תבחר" הוא עבודת ההלל, בפורים לא אומרים הלל. יש רק חג אחד שאומרים גם הלל וגם הודיה – חנוכה. בשלשת המועדים דאורייתא אומרים רק הלל, לא הודיה, ובפורים רק הודיה ולא הלל, ובחנוכה אומרים את שניהם – "אשרי תבחר ותקרב".

פרצוף הפירושים

אחרי כל הפירושים האלה, אפשר לעשות משהו יפה – לראות שבעצם ב"תבחר ותקרב" יש את כל עשר הספירות, זוגות-זוגות לפי הסדר. יש חכמה-בינה, יש דעת-חסד, יש גבורה-תפארת, יש נצח-הוד ויש יסוד-מלכות:

יש כמה פירושים של חכמה ובינה, כפי שאמרנו קודם, כמו עבודת הצדיקים ועבודת בעלי התשובה. עוד פירוש של חכמה ובינה הוא "תבחר" – שבת (מוחין דאבא, בטול), "תקרב" – יום טוב (מוחין דאמא, שמחה), היינו משום דישראל מקדשים למועדים, "מקדש ישראל והזמנים", על דרך "מעשין יקרבון", ואילו "שבת מקדשא וקיימא"^{לט} מה', בחכמה (וכידוע שחכמה ובינה הם "שמע בני מוסר אבין [הקב"ה] ואל תטש תורת אמך [כנסת ישראל]^מ).

מה הפירוש של דעת-חסד? שאלה ידועה בחסידות – איפה אני בוחר? יסוד היסודות של התורה בכלל הוא שיש לנו בחירה חפשית – איפה? באיזה כח נבפש? לא פשוט. ברוב המקומות כתוב בחסידות שהבחירה היא בכח

הדעת^{מא} – דומה למה שאמרנו קודם שבחירה היא כח חדירה לפנימיות. הכח לחודור הוא דעת, כמו "והאדם ידע"^{מב} – קשור לחתן וכלה. מה זה לקרב? כתוב ש"לקרב" היינו "ימין מקרבת", "וימינו תחבקני"^{מג} – יד ימין היא חסד. אם כן, יש "תבחר ותקרב" שהם דעת וחסד.

הפירוש של יציאת מצרים ומתן תורה מתאים למה שכתוב בפירוש בחז"ל – "לך הוי'... והגבורה" זו יציאת מצרים... "והתפארת" זה מתן תורה"^{מד}.

הלל והודיה – הודיה היא הוד, והלל שהולך יחד עם הודיה הוא נצח.

מילה ופריעה הם יסוד ומלכות – פריעה היא גילוי העטרה, שרש המלכות.

אם כן, יש לנו ב"אשרי תבחר ותקרב" את כל הספירות לפי הסדר^{מה}. אם רוצים שגם בתוך הכתר יהיה "תבחר ותקרב", שרש החכמה בכתר הוא מו"ס, חכמה סתימאה, כח המשכיל שבנפש, וכח הבינה-התשובה יותר גבוה, ה"ימינו תחבקני" בכתר היינו גלגלתא, למעלה ממוחא סתימאה, חותם המתהפך. לפי זה ה"אשרי" שכולל את שניהם יחד^{מז} הוא רדל"א, שם "חביון

מא ראה ספר הנפש פ"ז עמ' קכג.

מב בראשית ד, א.

מג ש"ש ב, ו.

מד ברכות נח, א.

מה על דרך זה אפשר להקביל את "תבחר ותקרב" לשני כחות בנפש שאינם באים זה אחר זה לפי סדר הספירות אך קשורים בפנימיות ונמשכים זמ"ז: השרשים בחר וקרב מופיעים בתפלה לשלשה רגלים – "אתה בחרתנו מכל העמים... וקרבתנו לעבודתך", לכאורה המקור הכי טוב כדי להסביר את המושגים "תבחר ותקרב". יש שם שבעה לשונות שמכוונים לשבע נקודות בקו האמצעי, מרדל"א עד מלכות – "אתה בחרתנו מכל העמים [אמונה-רדל"א, כתר כל הכתרים], אהבת אותנו [תענוג-רישא דאין דכרת], ורצית בנו [רצון-רישא דאריך דכרת], והוממתנו מכל הלשונות [דעת-יחוד], וקדשתנו במצותיך [תפארת-רחמים], וקרבתנו מלכות לעבודתך [יסוד-אמת], ושמן הגדול והקדוש עלינו קראת [מלכות-שפלות] (כמבואר באשא עיני מאמר "מה רבו מעשין הוי' באור ה'). לפי זה "תבחר ותקרב" היינו אמונה ואמת (המשכה מרדל"א ליסוד). והנה, "איהו אמת ואיהו אמונה" (ראה זהר ח"ג קצח, ב), הזכר ביסוד (יוסף ששרשו באמא, בסוד ית"ם כנודע, היינו "ותקרב" בבינה כנ"ל) והנקבה ברדל"א (האמונה המאירה בפנימיות החכמה, כמבואר בתניא, היינו "תבחר" בחכמה כנ"ל, וד"ל).

מו כמפורש באורח לחיים תחלת פרשת וירא ש"אשרי" כולל חכמה ובינה – "אשר" בינה וי' חכמה. כלומר שבמלה "אשרי" ה"אשר" הולך ל"ותקרב" (שכנגד הבינה) והי' ל"תבחר"

לז שם פרשת ויצא תרנ"ג.

לח שם חנוכה תרל"ח.

לט ביצה ז, א.

מ משלי א, ח.

עוז העצמות"מ.
אם כן, עשינו בקיצור נמרץ את כל סדר השתלשלות עשר ספירות בלימה (הכל במילה), ולסיכום: עד לחביון עז העצמות שברדל"א, הכל ב"אשרי תבחר ותקרב".

כתר

רדל"א – אשרי

גלגלתא – ותקרב – שרש התשובה

מו"ס – תבחר – שרש החכמה

בינה

ותקרב – בעלי תשובה, שמחה, יו"ט

חכמה

תבחר – צדיקים, בטול, שבת

דעת

תבחר – כח הבחירה

גבורה

תבחר – יציאת מצרים

חסד

ותקרב – וימינו תחבקני

תפארת

ותקרב – מתן תורה

הוד

ותקרב – הודאה

נצח

תבחר – הלל

יסוד

תבחר – מילה

מלכות

ותקרב – פריעה

אמונה בחרתי" (תהלים קיט, ל). קשור ל"אתה בחרתנו... וקרבתנו" – אמונה אמת, כנ"ל בהערה הקודמת.
מז' חבקוק ג, ד. וראה גם מא"א מערכת אלף אות סד.

(שבחכמה). י' תבחר אותיות בחרתי = כתר רומז לראש העליון של הכתר, רדל"א, שבנפש הוא כח האמונה (ג' רישין שבכתר הם סוד בחרתני רצה – רבוע קסם – אצלנו), ככתוב בפירוש – "דרך

משה חושק בארץ

המרגלים הכירו את משה רבינו כנביא גדול ונותן התורה, שופט ומחוקק שאינו מתפשר עם חטאים ויצרי אנוש, מי שלקח אותם להתבודד במדבר עם ה'. הם חשבו שבכך אין מספיק חשק ועז לעזוב את יפי המדבר ולהתמודד עם יושבי הארץ, לצאת מה'אין' של המדבר אל מקום 'היש הנפרד'. אבל הם לא הבינו שכל תאוותו של משה היתה לצאת מגדרו, לעזוב את חיי המדבר להכנס לארץ ישראל ושם להוולד מחדש.

חטא המרגלים ותשובתו

אור החיים

פרשת שלח

למה לספר שה' אמר?

"איש אחד איש אחד למטה אבותיו", יב נשיאי שבטים שכנגד יב גבולי אלכסון דו"א' (ו). גם לפי דברי רבותינו ז"ל (סוטה לד:): שפירשו תיבת לך לדעתך, שאין ה' מצוה על הדבר, חפץ ה' שיאמר לישראל הדברים כמות שהם מפי עליון, אולי ירגישו כי לא טוב עשות ויבטחו בה' ויאמינו בו.

כאן הפירוש שמשלוח האנשים אינו "דבר מלך" מה', אלא הכרעה של המלך משה (ויהי בישרון מלך"^ז). דעת מלכות משה – מצד פנימיות המלכות, מדת השפלות – שיש להענות לרצון העם לשלוח מרגלים, כדי שלא יוציאו לעז על הארץ (המלכות) ולא ירצו להכנס אליה, אך הוא נכשל ולא ראה שהתוצאה תהיה הוצאת דבה על ארץ חמדה, פגם במלכות. ה' קוה שישראל (המלכות, כנס"י) ירגישו את ההסתייגות, יבטחו ויאמינו בו – אמונה השייכת למלכות.

לכאורה טעמי הבינה (שמשה מצד עצמו לא חפץ בדבר) והמלכות (שה' קוה שירגישו שהשליחות רק על דעת משה) הפוכים, אך באמת "משה משה"^ח לא פסיק טעמא בגוויהו" – בפנימיותו (בבינה הנסתרת) הוא אינו חפץ בשליחות, אלא בכך שישראל יחזרו בהם ויעשו תשובה (שבבינה – "ולבבו יבין ושב ורפא לו"^ט), אך בחיצוניות (המלכות הנגלית) הוא מסכים לדעת העם כדי למנוע מהם טענות (בהכירו את טבע תלונותיהם תמיד) ומקוה שירגישו ויאמינו בה' (אמונה שמצד המלכות, ולא תשובה עמוקה ופנימית שמצד הבינה).

האזה"ח שואל מדוע נאמר בריש פרשתנו "וידבר הוי' אל משה לאמר. שלח לך וגו'" – לכאורה די בכך שמשה ישלח את האנשים, ומדוע עליו לומר זאת לבני ישראל? הוא משיב בארבעה טעמים, אותם ניתן לכוון כסדרם כנגד אותיות יי-הויה:

ואולי שבא להרשותו לומר שהדברים נאמרו לו מפי השכינה, שזולת זה הרי הוא בבל תאמר [יזמא ד:].

החכמה, י שבשם, היא ראשית הגילוי^א – "ברק המבריק"^ב על דעת משה – ומצדה בא ההיתר לגלות מההעלם (מ'חש' ל'מל') את מקור הדברים. "הוי' בחכמה"^ג – כל הטעמים הבאים, מדוע לגלות, וכללים בעצם ההיתר לגלות. גם שלא יחשדוהו ישראל כי משה חפץ בדבר ויאמרו כי דעתו כדעתם, לזה יצוה שיאמר להם כי כן צוה לו המלך.

"משה זכה לבניה"^ד – ה עילאה בשם – ומתוך כך הבין דבר מתוך דבר (בהסקה שכלית ברורה, ולא רק בחוש הפנימי של "חכם הרואה את הנולד"^ה) מה יצמח משליחות זו ולא חפץ בה.

גם כדי שישמעו לו לשלוח כסדר הנדבר אליו מה' ולא יעכבו על ידו, כשידעו כי דבר מלך הוא.

הסדר בספירות הוא בשש המדות, ו שבשם, עד לחותמן ביסוד המקבץ את החסדים ועושה בהם סדר. בפרט, הסדר האמור הוא שליחת

נערך מרשימת הרב ע"י איתיאל גלעדי. י"ב אייר תש"פ.

א ראה ע"ח שמ"ב פ"א. ומבואר בכ"מ בחסידות.

ב תניא, אגה"ק טו.

ג משלי ג, יט.

ד ראה ר"ה כא, ב; זח"ב קטו, א (ובנצוזה זחר שם).

ה תמיד לב, א.

ו ראה סוד ה' ליראיו שי"ח פ"ו.

ז ספר יצירה פ"ה מ"ב. ע"ח ש"ה פ"ז.

ח דברים לג, ה (כפירוש הראב"ע והמדרש).

ט שמות ג, ד.

י ע"פ זחר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א.

יא ישעיה ו, י.

שפת אמת

פרשת שלח

להכנס לארץ מעל הטבע

למשה). המרגלים היו לכאורה 'צדיקים', שומרי הברית הממתינים בסבלנות לזמן המתאים... אבל בכח משה רבינו, צדיק האמת (וכן כל צדיקי האמת שבכל הדורות, ממשיכי משה רבינו), יש את התיקון האמיתי לפגם הברית: היכולת לקפוץ בקדושה, להקדים את המאוחר ולהגיע לתכלית, 'משיח נאו' וארץ ישראל כאן ועכשיו.

הנהגת הטבע האטית שייכת לספירת ההוד ה'נשית', הנהגת הנס המהירה שייכת לספירת הנצח ה'גברית', "איהו בנצח, איהו בהוד". ההוד הוא 'עומק תחת' והנצח הוא 'עומק רום', וצריך להגביר את הנצח על ההוד, בסוד "והוא ימשל בך". "כי יבעל בחור בתולה יבעלון בניך" – להכנס לארץ ישראל כחתן הממהר לקראת כלתו, "ישיש כגבור לרוץ ארח". נצח והוד הן "כליות יועצות" – העצה הטובה היא עצת משה רבינו (כנגד הנצח בשבעת הרועים), ואילו על חטא המרגלים נאמר "ותפרעו כל עצתי"³. והנה היחס בין יום לשנה הוא נצח והוד, היום הוא זכר (יום לשון זכר) ושנה נקבה – אילו זכו היו ארבעים יום, מצד הנצח, ועכשיו שחטאו היו ארבעים שנה מצד ההוד. "משה אמת ותורתו אמת", אם היו דבקים במשה היו זוכים שיהיה **יום לשנה = אמת** למעליותא (התכללות הוד בנצח). ועכשיו שלא זכו נעשה מיום שנה, **יום שנה = תהו** ונותרו במדבר, "תהו ילל ישמון".

השפת אמת מבאר שלפי דרך הטבע בזמן שנשלחו המרגלים עדיין לא הגיע הזמן להכנס לארץ ישראל, עד שיעברו ארבעים שנה, וזה מה ש'ראו' המרגלים. אלא שעל-פי 'הנהגה עליונה', הנהגה נסית, ניתן להכנס לארץ מיד – וטעותם חטאם של המרגלים היה שלא נמשכו אחרי הנהגה זו, בהמשך לכל הנסים שעשה הקב"ה במדבר. זהו הטעם לעונש הקשה "יום לשנה" (שלא כהאורה אינו מתאים למדת החסד האלוקית): אם היו זוכים היו ארבעים ימי השליחות במקום ארבעים השנה הנדרשים בדרך הטבע, "יום לשנה [יום במקום שנה]" ועכשיו חזרו להיות ארבעים שנה.

בדרך הטבע יש סדר הכרחי של קדימה ואיחור, הכנה מתאימה עד שמגיעים לתכלית הרצויה. אבל ישראל במתן תורה הקדימו נעשה לנשמע, כמו תפוח שפריו [התכלית] קודם לעליו [ההכנה]⁴ – זהו כח התורה שמעל הטבע, המדלגת ומגיעה היישר לפרי, ההנהגה הנסית שאותה הוביל משה רבינו.

והנה הדילוג על סדר קדימה ואיחור, הרצון להגיע מיד אל הפרי הבשל והטעים, מופיע בצורה שלילית כפגם הברית, דחף אימפולסיבי ללא סבלנות (שרש כל החטאים החל מחטא עץ הדעת ועד חטא העגל שבו ישראל לא המתינו

נערך מרשימת הרב ע"י יוסף פלאי. י' אייר תש"פ.

א שבת פח, א.

ב כמבואר במדרש, במדבר רבה כז, כד.

מעין גנים

נקודה חסידית | פרשת שלח

שמות המרגלים

בדברי רבי יצחק בגמרא "לא עלתה בידינו אלא אחד" (וגם רבי יוחנן 'מצליח' לדרוש רק עוד שם אחד). דרשת שמות היא שיטתו של רבי מאיר שהיה "בודק בשמות"^ג – רבי מאיר הוא התנא הכי 'משיחי', הוא גבוה ומיוחד עד שלא יכלו חבריו לעמוד על דעתו^ה – ולכן דוקא הוא יכול לדרוש שמות.

על הפסוק "לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ" דורשים חז"ל "אל תקרי 'שמות' אלא 'שמות'".^ד מכאן שיש קשר בין שמות לשמות מלשון שממה וחורבן. גם כאן, המרגלים עשו שממה, הם גרמו בכיה של חנם שהפכה לבכיה לדורות.^ה בפסוק "שמות בארץ" יש גם רמז מובהק לארץ ישראל.

כמובן, את כל השמות אפשר לדרוש גם לטובה! בכלל, יש לאדם בחירה חפשית, וחז"ל לא באו לומר כאילו היתה איזו 'גזירת גורל' שהמרגלים יחטאו (כמו שמסבירים המפרשים). אלא שלכל אחד יש כח מסוים, המתבטא בשמו, שיכול להפנות ולהטות לכאן או לכאן, לטוב או למוטב. כך למשל, סתור ונחבי קבלו את שמם כבר בלידה (לפי הפשט), ולא לקראת השליחות – מתחילה היה בהם כח מסוים, לסתור ולהחביא, אלא שהם בחרו להשתמש בכח הזה לרעה.

הסתור והמחביא

נחזור לדרשת השמות עצמה: סתור בן מיכאל הסתיר וסתור את מעשיו של הקב"ה:

ג יומא פג, ב.
ד ראה ירושלמי כלאים פ"ט ה"ג, שרבי מאיר קרא את עצמו משיח.
ה עירובין יג, ב.
ו תהלים מז, ט.
ז ברכות ז, ב.
ח תענית כט, א.

על שמות המרגלים נאמר בגמרא "אמר רבי יצחק, דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מרגלים על שם מעשיהם נקראו ואנו לא עלתה בידינו אלא אחד: סתור בן מיכאל, סתור שסתור מעשיו של הקדוש ברוך הוא, מיכאל שעשה עצמו מן. אמר רבי יוחנן, אף אנו נאמר: נחבי בן ופסי, נחבי שהחביא דבריו של הקדוש ברוך הוא, ופסי שפיסע על מדותיו של הקדוש ברוך הוא".^א

דרשת השמות

סיבת החטא ודאי קשורה לנשמות המרגלים, אבל חז"ל מוסיפים ומדייקים שהכל רמוז בשמותיהם של המרגלים. אכן, הפסוקים עצמם מזמינים לדרוש כאן את השמות, יותר מכל מקום אחר. ראשית, בגלל הכפילות הנראית לכאורה מיותרת: תחלה נאמר "ואלה שמותם" ולאחר פירוט השמות נאמר "אלה שמות האנשים" ("כלל ופרט וכלל").^ב ועוד, הפסוק ממשיך "אלה שמות האנשים... ויקרא משה להושע בן נון יהושע" – הרי שיש משמעות רבה לשם, ולכן משה משנה את שמו של יהושע, "התפלל עליו יי יהושע" מעצת מרגלים" (רש"י). טעם נוסף לדרשת השמות הוא שכמה מן השמות כאן מוזרים במיוחד, כמו השמות שנדרשו בגמרא. לא כל אחד יכול לדרוש שמות, כמו שרואים

ערוך מהקלטת שידור ד' אייר תשע"א.
א סוטה לד, ב.
ב כמו שכתב מהרש"א שם.

אפשר וצריך לקחת ולהפוך לקדושה! כלומר, יש רגשות ומחשבות שליליים שאומרים: ה' לא כאן, ה' לא עוזר לך, התורה לא אמת... יש גם 'דעת קהל' שלילית בעקבות המרגלים, יש נורמה שלילית המשודרת בתקשורת (במפורש או בהנחות היסוד, באווירה ובסאבטקסט), האומרת: הארץ לא טובה, אין לנו כח לכבוש אותה, ובכלל היא לא שלנו...

לעומת כל זה צריך להיות "סתור בן מיכאל" ו"נחבי בן ופסי" בקדושה. אלו שתי גישות של התמודדות: להיות סתור בן מיכאל היינו לדעת לסתור את הדעות השליליות (אפילו שלעת-עתה נראה שהן נחלת הרוב), להתעמת אתן ולהוכיח את טעותן בטוב טעם ודעת, לנצח אותן במגרש שלהם. והרי מיכאל בתנ"ך הוא בעיקר המלאך מיכאל, השר הטוב לישראל, שמחליש את הסטרא אחרא (עושה אותה מך).

ואפשר להיות נחבי בן ופסי, דהיינו להחליט 'לשחק מחוץ לקופסא': אני מודע למה שאתם אומרים, אבל אני לא הולך לשחק בכללים שלכם ובמגרש שלכם (שם 'המשחק מכור' מראש), אני מחביא מה שאתם אומרים, פוסע ומדלג על הדברים השליליים ולא לוקח אותם בחשבון, אלא משחק לפי הכללים שלי.

כך באמת נוהגים שני הצדיקים: כלב בן יפונה נוהג כנחבי בן ופסי, מיד כאשר המרגלים אומרים את דבריהם, עוד לפני שאמרו בפירוש דברים רעים על הארץ ורק רמזו "אפס כי עז העם" – התייצב כלב ואמר "עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה". הוא לא מתייחס לדבריהם המפורשים אלא 'עוקף' אותם, מחביא ופוסע על דבריהם ואומר את שלו. ואילו יהושע בן נון מצטרף רק בהמשך, לאחר שהמרגלים אמרו "ארץ אכלת ישיבה היא" ולאחר שהם בכו ואמרו "נתנה ראש ונשובה מצרימה", והוא אומר (יחד עם כלב): "טובה הארץ מאד מאד. אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת... אך בה' אל תמרדו" – סתירה ועימות ישיר עם טענותיהם.

חרג משליחותו לראות את טוב הארץ ולדווח איך לכבוש אותה (ולא האם לכבוש), וכך עשה כביכול את הקב"ה מך, עני ומסכן. נחבי בן ופסי החביא, 'דחק מתחת לשטיח', את מעשי ה' וכוונת ה', ופסע על מדותיו של הקב"ה, קפץ ודלג על רצון ה'. הצד השווה בין הדרשות הוא הכיוון השלילי, המתנגד, מול הקב"ה – לסתור ולהחביא. אלא שבסתור מן מיכאל מדובר על סתירה והתנגדות מודעת, ובנחבי בן ופסי מדובר על התנגדות בלא-מודע, החבאה ודלוג.

והרמז: סתור בן מיכאל, נשיא אשר, הוא העשירי במנין כאן, ונחבי בן ופסי נשיא נפתלי הוא האחד עשר¹, הבא אחריו – העשירי שייך למודע בנפש (עשרת כוחות הנפש מהחכמה ומטה), והאחד עשר שייך ללא מודע, "חד ולא בחושבן".

סתור ונחבי – היחידים ששמם נדרש לרעה – עומדים מול שני המרגלים הצדיקים, יהושע וכלב, ששמם נדרש לטובה, יהושע "יֵהּ יוֹשִׁיעַךְ" מעצת מרגלים" וכלב בן יפונה "שפנה מעצת מרגלים". יהושע משרת משה נאמן במודע ובגלוי למשה שנותן לו כח בשליחות, לעומת סתור שסותר במודע את השליחות², ואילו כלב נאמן למשה בהסתור (והיה צריך להתחזק מעצמו, ללכת לקברי האבות ולשאוב "רוח אחרת"), לעומת נחבי המחביא³.

סותר ומחביא בקדושה

כעת, את אותו הכח שהמרגלים נצלו לרעה

ט 10 משלים את סתור ל'676 = הוי' ברבוע. 11 משלים את נחבי ל'81, 9 ברבוע (אנכי. ויחד רמז ל"אנכי הוי"). שמות החכמים עם שמות השבטים והמרגלים: יצחק אשר סתור בן מיכאל יוחנן נפתלי נחבי בן ופסי = 2500, שלמות של 3 בריבוע, התכללות שער הנו"ן. אם נוסיף את המספרים 10 ו'11 הנ"ל (21), נקבל 2521 = 36 בהשראה (36 ברבוע ועוד 35 ברבוע), שהוא מספר המגן דוד ה'21, אהיה.

י תמורה טז, א.

יא סתור בן מיכאל = דעת משה (דעת המכריע, אחדות פשוטה) – זה ה'בכח' של סתור.

יב נחבי בן ופסי = אור הגנוז. צירופי הצדיק והרשע: יהושע סתור בן מיכאל = 22 פעמים. כלב נחבי בן ופסי = 22 פעמים. יחס של 11:3. הכל יחד = 1540, משולש 55, ארבעון 20 = נחבי פעמים 22.

שם חדש

"חפצי בה" ו"ארץ חפץ"^{טו} כאשר הם מקיימים את השליחות ובאים לארץ ישראל (כדברי יהושע וכלב "אם חפץ בנו ה' וגו'"). החתן נושא את הכלה גם במובן של לנשא-לרומם ("עולה עמו ואינה יורדת"^{טז}), וכך גם עם ישראל מנשא ומרומם את ארץ ישראל. זו היתה צריכה להיות המטרה האמתית של שליחות המרגלים! משה רבינו שלח אותם כדי שיגיעו להשגה הזו של חתן שבא על כלתו, שיראו את הארץ כמו חתן הרואה את הכלה, ומכח השליחות הזו יבואו אחר כך משה רבינו עם כל ישראל, יכנסו לארץ ויכבשו אותה.

גם בכל אחד בפרט: כאשר אדם נולד יש לו שליחות בחיים, יש לו שם מיוחד, כוחות מיוחדים שצריך לעמוד בנסיון ולהשתמש בהם לטובה. השליחות היא להכנס לארץ! מחד זוהי ירידה "מאגרא רמה לבירא עמיקתא" (הנשמה) כשהיא במקורה היורדת לעולם הזה (התחתון), אבל זו התכלית האמתית, 'לבעול את הארץ'.

שמות קשורים לשליחות בכלל^{יג} ולשליחות ביחס לירושת הארץ בפרט. כך נאמר בנביא שבגאולה ה' יתן לנו שם חדש, בהקשר לירושת הארץ: "וְקָרָא לָךְ שֵׁם חָדָשׁ אֲשֶׁר פִּי ה' יִקְבְּנוּ... לֹא יֵאמָר לָךְ עוֹד גְּזוּבָה וְלֹא יֵאמָר עוֹד שְׁמָמָה פִּי לָךְ יִקְרָא חֲפָצִי בָּהּ וְלֹא יֵאמָר בְּעוֹלָה פִּי חֲפָץ ה' בָּךְ וְלֹא יֵאמָר תִּבְעַל. כִּי יִבְעַל בְּחוֹר בְּתוּלָה יִבְעֲלוּךְ בְּנֵיךָ וּמִשׁוֹשׁ חֲתָן עַל פֶּלֶה יִשְׁיֵשׂ עָלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ"^{יד}. והרמז: "לך שם חדש" ראשי תבות שלח. ועוד, לך שם חדש = שבת, שבת היא בחינת ארץ ישראל, ארץ הקדש בממד המקום היא כמו שבת קדש בממד הזמן (כאשר שלח עולה הוי' פעמים אחד, ו־שבת עולה הוי' פעמים זך).

השם החדש הוא "חפצי-בה", החפץ של ה' הוא בנו, כנסת ישראל, כאשר אנו 'מתחתנים' עם ארץ ישראל, כמו חתן וכלה. עם ישראל הם

יג ראה שעשועים יום יום לפרשת שמות.
יד ישעיה סב, ב"ה.

טו מלאכי ג, יב.
טז כתובות מח, א.

עשרה אנשים

על המרגלים נאמר "עד מתי לעדה הרעה הזאת", מכאן ש"עדה" היא עשרה, וזהו המקור בהלכה שצריך עשרה לדבר שבקדושה. כדי לפרסם מידע שהתרחש או נאמר, די בשלשה אנשים (כמו "אפי תלתא" בהלכות לשון הרע) אבל עשרה אנשים יכולים לשדר לאחרים גם את האווירה-השראה שהיתה באותו אירוע. עשרת המרגלים העבירו לעם את אוירת הפחד שנתנו לה להשתלט עליהם, שבזה דחקו את רגלי השכינה, ואילו משה רבינו רצה שהם יעבירו השראה של התלהבות וחשק לכבוש הארץ.

פרקי אבות

פרק ג

לזכור ולא לשכוח

משנה ח

...כָּל הַשּׁוֹכֵחַ דִּבְרֵי אֶחָד מִמִּשְׁנֵתוֹ,
מַעֲלָה עָלָיו הַפֶּתוּב בְּאֵלּוֹ מִתְחַיֵּב
בְּנִפְשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: 'רַק הַשֹּׁמֵר לָהּ וְשֹׁמֵר
נִפְשׁוֹ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר רָאוּ עֵינָיו'. יָכוֹל אֶפְלוֹ תִּקְפֶּה
עָלָיו מִשְׁנֵתוֹ? תִּלְמֹד לֹמֵר 'וּפֶן יִסְוֶר
מִלְבָּבָהּ כָּל יְמֵי חַיָּה', הָאֵל אֵינּוּ מִתְחַיֵּב
בְּנִפְשׁוֹ עַד שֶׁיֵּשֶׁב וְיִסְרֶם מִלְבּוֹ

ב'מדרש שמואל' מפרש "אפילו אם שכח מהדברים אשר יקראו 'משנתו' והם הדברים אשר עיין בשכלו הוא מתחייב בנפשו, וזה שאמר הכתוב... 'פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך' כלומר כי לך נגלו ועיניך ראו אותם". ויש לומר שאיסור השכחה הוא דווקא ב'משנתו', התורה המיוחדת לו: לכל תלמיד-הכם גדול יש את 'המשנה' שלו, החל מדרך הלימוד ודפוסי החשיבה, לא רק מה שהוא מבין אלא רואה, "אשר ראו עיניך". ראה וזכרון שייכים לאור, שכחה שייכת לחשך, ואסור להפוך את האור לחשך.

שכחה טובה

כשרבי זירא עלה לארץ ישראל הוא צם מאה תעניות כדי לשכוח את התלמוד הבבלי.^א

וקשה, כיצד עבר רבי זירא על איסור מפורש של שכחת התורה?! מבאר הרב^ב: איסור שכחת התורה הוא ש"פורש מן התורה", ואילו רבי זירא השכיח את תלמודו רק כדי שיוכל ללמוד את הירושלמי כראוי, "הכנה והכשרה לאופן עליון יותר בלימוד התורה". ועוד, השקלא-וטריא של הבבלי הם 'חשך' יחסית לאור של הירושלמי, עצם הפלפול מקשה על הזכרון ונמצא ששכחת הבבלי הביאה שהתורה תשמר בזכרוננו של רבי זירא ביתר שאת!

אפשר לומר עוד שתוך כדי הצומות של רבי זירא הוא כבר עסק בפועל בלימוד הירושלמי, וכך שכחת הבבלי נכללת בלימוד החדש. רבי זירא מתפלל תוך כדי העליה לעולם האצילות (ירושלמי) לשכוח את לימודו בעולם הבריאה (בבלי), שלא יפריע ויבלבל אותו (בדומה ל"נהר די נור" בו טובלת הנשמה לשכוח את דרגתה הקודמת). דוגמה נוספת: מי שלמד אצל רב אחד, וכעת הוא מגלה שאצל רב אחר יש תורה גבוהה ונעלה יותר – מותר לו לעבור לרבי החדש אע"פ שהוא משכיח במדה מסוימת את הלימוד הקודם. מקור מפורש לכך במה שמשה שבר את הלוחות, האותיות פורחות והתורה נעלמת ו'נשכחת', אבל הקב"ה אומר "ישר כחך ששברת"^ג – טוב ששברת את הלוחות הראשונים כדי לקבל לוחות שניים, שכחת התורה הקודמת כדי לקבל תורה חדשה (ורמז נאה: "ישר כחך" נהוג לומר ש'כתה, אותיות שכחה). זהו חיתום התורה "ולכל היד החזקה אשר עשה משה לעיני כל ישראל [ששבר את הלוחות]", ומכאן זה מתחילים מיד את התורה מחדש בבראשית ("נעוץ סופן בתחילתן").

ב לקו"ש חל"ד פרשת ואתחנן שיחה א. וראה עוד שיעור ט' אלול תשע"ד.

ג שבת פז, א.

א בבא מציעא פה, א.

ארבע מהפכות

המהפכה הרביעית

גוי בלימוד תורה וקיום מצוות

בשנים האחרונות, הרב מלמד על ארבע 'מהפכות' גדולות בהלכות תלמוד תורה: כתיבת התורה שבעל פה, נטילת שכר על לימוד תורה, לימוד תורה לנשים ולימוד תורה לאומות העולם, כאשר היום אנו נמצאים בעיצומה של המהפכה השלישית ובראשיתה של המהפכה הרביעית

ושבת^א. וטעם החילוק: ראשית, יש לימוד מיוחד לאסור לימוד תורה ושמירת שבת בגוי^ב. ועוד, המהרש"א פירש שדוקא שתי מצוות אלו נאסרו כיון שהתורה מאורסת לישראל וכן השבת היא הכלה של ישראל, וכן נאמר במדרש "כי ה' נתן לכם השבת... לכם נתנה ולא לאומות העולם... משל למלך יושב ומטרונא יושבת כנגדו העובר ביניהם חייב"^ג.

ובשאר מצוות הדבר תלוי במחשבתו וכוונתו של הגוי, כדברי הרדב"ז (בהלכה י) "ואם רצה לעשות באומרו שנצטוו עליה אין מניחין אותו לעשותה, אלא אם עשאה לקבל עליה שכר כמי שאינו מצווה ועושה, וכן דקדק רבינו וכתב 'כדי לקבל שכר'". כלומר, בהלכה ט מדובר כשהגוי מחשיב עצמו למצווה, וזהו דבר חמור הנוגע ל'חידוש דת' וסילוף התורה, וכפירה בבחירת ישראל שלהם ניתנה התורה. ובהלכה י מדובר כשמכיר בכך שהוא חייב בשבע מצוות בלבד אלא שמתנדב לקיים מצוה כמי שאינו מצווה

כתב הרמב"ם בהלכות מלכים פ"י: [ט] גוי שעסק בתורה חייב מיתה, לא יעסוק אלא בשבע מצוות שלהן בלבד, וכן גוי ששבת אפילו ביום מימות החול, אם עשאהו לעצמו כמו שבת חייב מיתה, ואין צריך לומר אם עשה מועד לעצמו. כללו של דבר אין מניחין אותו לחדש דת ולעשות מצות לעצמן מדעתן, אלא או יהיה גר צדק ויקבל כל המצוות, או יעמוד בתורתו ולא יוסיף ולא יגרע. ואם עסק בתורה, או שבת, או חדש דבר, מכין אותו ועונשין אותו, ומודיעין אותו שהוא חייב מיתה על זה אבל אינו נהרג. [י] בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצוות התורה כדי לקבל שכר, אין מונעין אותו לעשות אותה כהלכתה, ואם הביא עולה מקבלין ממנו, נתן צדקה מקבלין ממנו, ויראה לי שנותנין אותה לעניי ישראל, הואיל והוא גיזון מיישראל ומצוה עליהם להחיותו. אבל הגוי שנתן צדקה מקבלין ממנו ונותנין אותה לעניי גוים^ד. וצריך להבין, אם מותר לגוי לקיים מצוה "כהלכתה" מדוע אסור לו לעסוק בתורה או לשבות?

תורה ושבת לעומת שאר מצוות

הפירוש המקובל ברמב"ם הוא שבהלכה י מתייחס ל"שאר מצוות" מלבד לימוד תורה

מעבוד ע"י יוסף פלאי ואליעזר מזרחי. מאמר חמישי בסדרה.

א כן פירש בלחם יהודה כאן, ועוד מפרשים. וכן נקט הרבי בלקו"ש חט"ו פרשת נח שיחה ג.

ב סנהדרין נח, ב - נט, א.

ג שמות רבה כה, יא. ריקנאטי שמות לא, יג.

יום הכפורים "שבת שבתון" שייך לאמא עילאה, ושאר המועדים מצד תבונה, מועדים לשמחה. עיקר האיסור של חידוש דת הוא בקביעת יום שבתון, מנוחה או חג – כי מהבינה "דינין מתערין" בהקפדה על הגויים שלא יחדשו דת (ראשי תבות דעת תבונה).

לעומת זאת, קיום שאר המצוות הוא כנגד כללות המדות (ז"ת), וספירת התפארת בפרט (כדברי יעקב אבינו "עם לבן גרתי ותרתי"ג מצוות שמרתי"), "והנגלת לנו ולבנינו", ולכן יש שייכות גם לגוי לקיים כמי שאינו מצווה. ועוד יש לדרוש: "הנסתרת לה' אלהינו" ואין לנו רשות על הנסתר (תורה ושבתי) לתת אותם לאחרים; "והנגלת לנו ולבנינו" המצוות הן לנו־שלנו ואנו רשאים לשתף בהן אחרים, ולמחול על היחוד שלנו (כמו "תורה דיליה" של תלמיד חכם שלכן יכול למחול על כבודו). על הנסתר נאמר "כבד אלהים הסתר דבר" ועל הנגלות נאמר "כבד מלכים חקך דבר" וגם אומות העולם יוכלו לחקור את התורה על ידי לימוד ונסיון בקיום מצוות.

פירוש נוסף ברמב"ם

אמנם החתם־סופר מפרש באופן אחר ברמב"ם "ועיין רמב"ם שמחלק בין עכו"ם [דהיינו סתם גוין] לבין נח שאותו קיבל עליו שלא לעבוד ע"ז וזה מותר לשבות ולקיים המצוות שירצה ומזה מקבלים קרבנות ומלמדים לו תורה ומקבלים ממנו צדקה"^ד. כלומר: בהלכה ט הכוונה שאין להניח את הגוי לקיים מצוות, אלא מלמדים אותו שהוא מחויב בשבע מצוות בלבד. אך לאחר שקיבל עליו שבע מצוות, וכעת הוא נקרא בן נח, אזי מבואר בהלכה י' שרשאי לקיים כל מצוות התורה כדי לקבל שכר, כולל שמירת שבת ותלמוד תורה (והלשון "משאר מצוות התורה" היינו כל תרי"ג מצוות מלבד שבע מצוות בני נח, שבכל מקרה צריך לקיימן)!

ועושה לשם קבלת שכר, וזה מותר. אבל תלמוד תורה ושבתי אסור בכל מקרה, "כי ב' מצוות אלו עצם עשייתן וקיומן מורה על ענין שלמעלה מן העולם, ולכן קיומן אסור לבני נח, גם אם כוונתם היא כדי לקבל שכר"^ה.

ועוד דיוק בלשון הרמב"ם: בהלכה ט מדבר על גוי ובהלכה י מדבר על בן נח – בן נח הוא המקבל ושומר שבע מצוות (מכח ציווי משה בתורה), בגדר גר תושב וחסיד אומות העולם (כמו שביאר בסוף פרק ח), ואילו סתם גוי אינו גר תושב (ובסתם הוא עובד עבודה זרה, כמ"ש הרמב"ם עצמו^ו). וכן בהלכה י' מחלק הרמב"ם בין גוי שנתן צדקה שנותנים אותה לעניי גויים לבן נח שנתן צדקה שנותנים אותה לעניי ישראל, כיון שהוא נזון מישראל ומצוה להחיותו. ובענייננו: בהלכה ט כותב שאסור לגוי לקיים כל מצוה כתוספת על שבע מצוותיו, וזה בגוי שלא קבל שבע מצוות וממילא אמונתו אינה מבוררת ואם יקיים מצוה מהתורה זה יהיה כחידוש דת וסילוף, ואילו בהלכה י כותב שבן נח, שקבל שבע מצוות ומאמין בתורת משה, יכול לקיים מצוה נוספת כמי שאינו מצווה ועושה.

תורה, שבת ומצוות בפנימיות

בפנימיות, לימוד התורה ושמירת שבת שייכים ליחוד אבא ואמא, חכמה ובינה, עליהם נאמר "הנסתרת להוי' אלהינו" (אלהינו דוקא, לא שייך לאומות העולם). ובפרט, תורה מצד חכמה, אבא עילאה, "אורייתא מחכמה נפקת", ושבתי היא אמא עילאה הכלולה באבא עילאה (אמנם שבת היא קדש, אבא, אבל היא "מקדשא וקיימא" משבת בראשית, שייך לאמא עילאה), ושניהם "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב [ולא לאחרים]"^ז. ולגבי שאר המועדים:

ד מתוך לקו"ש הנ"ל.

ה כמבואר בהלכות מאכלות אסורות פ"א ד"ח. וראה מלכות ישראל ח"א במאמר "בדין גר תושב והישמעאלים".

ו נקטנו בפשטות שבן נח הוא גר תושב, אך הרוגאטשובר מבאר ברמב"ם שיש שלשה גדרים, גוי, בן נח וגר תושב. וראה מלכות ישראל ח"א במאמר "ישראל והעמים", ואכמ"ל.

ז קידושין לב, ב.

ח חדושי חת"ס חולין לג, א, עיי"ש. וכיו"ב בעוד כמה אחרונים.

גם בה יש שייכות לאומות העולם, ככל המדות. ובדעת האוסרים יש לבאר שכיין שהיסוד עולה עד הדעת³ לכן הוא שייך ל"נסתרות", כמו תלמוד תורה ושבת.

הרמב"ם בתשובה

והנה כבר הובאו דברי הרמב"ם בתשובה שהתיר ללמד תורה לנוצרים⁴. ובאמת קשה להתאים זאת עם דבריו בהלכות, ונראה שלמעשה נקט בשיטה אחרת, מקילה עוד יותר, ועיקר טעמו (כמו שנראה מדבריו שם) כדי למשוך ולקרב את הגויים לדת האמת (וניתן לבאר יותר: לגוי עצמו אסור ללמוד כשהוא עדיין לא מתוקן, אבל כשאנו באים למשוך אותו לתורה, בתהליך הקידוב גופו, מותר ללמדו תורה לשם כך). זהו עיקר הענין בדור שלנו, כאשר לרבים מאומות העולם יש 'שכל בריא' ואפשר ללמד אותם חלקים מהתורה השייכים להם (מלבד כאלו האדוקים עדיין בהבלי דתות מסוימות)⁵.

יב כמו שהתבאר בהתוועדות יסוד שביסוד ה'תש"פ.
יג שו"ת הרמב"ם בלאו קמט (הובא במאמר הראשון).
יד ועוד אסמכתא להקל: כאן כותב הרמב"ם שמותר לקבל קרבן מ"בן נח", ואילו בהלכות מעשה הקרבנות פ"ג ה"ב כתב בפירוש שמותר לקבל קרבן אפילו מעובד עבודה זרה! והאחרונים כתבו ליישב בין הדברים, כמוכא בספר המפתח כאן. מכל מקום, נמצא שיש עבודת ה' השייכת בפועל גם בגוי עובד עבודה זרה, ואולי מכאן סמך הרמב"ם להתיר גם לימוד תורה לנוצרים.

ומכל מקום פירוש זה קצת דחוק ברמב"ם (בפרט הלשון "משאר מצוות התורה" שלא מתאימה לכל תרי"ג מצוות. ועוד, הרי בשבע מצוות בני נח אין קום עשה ואין טעם להזכירן כאן).

מצות מילה בגוי

בעצם הדין שבן נח יכול לקיים מצוה בתור שאינו מצווה ולקבל שכר, כן כתב הרמב"ם גם בפירוש המשנה⁶, וביתר ביאור כתב בתשובה לגבי מילה "מותר לישראל למול הגוי אם רוצה הגוי לכרות הערלה ולהסירה, לפי שכל מצוה שהגוי עושה נותנין לו עליה שכר אבל אינו כמי שהוא מצווה ועושה, ובלבד שיעשנה כשהוא מודה בנבואת משה רבינו המצווה זאת מפי אלהים יתעלה, ומאמין בזה, ולא שיעשנה [לסבה] אחרת או על פי דעה שראה לעצמו", אך בזה יש חולקים שאין למול את הגוי ולהחתים אותו באות ברית קדש⁷.

ובפנימיות, הוסבר לעיל שתלמוד תורה ושבית כנגד אבא ואמא עילאין ושאר תרי"ג מצוות כנגד ז"ת. והנה ברית מילה היא ביסוד כמובן, "אות ברית קדש", ולכן לפי הרמב"ם

ט פיה"מ תרומות פ"ג ה"ט.
י שו"ת הרמב"ם (בלאו) סימן קמח. וכן בהלכות מילה פ"ג ה"ז וראה צפנת פענח שם.
יא ראה שו"ע יו"ד רסג, ה' ברמ"א ובנושאי הכלים. וראה מה שהעלה בשו"ת יביע אומר יו"ד ח"ב סי' יט. ואכמ"ל.

שליחות מלכותית

"שלח לך אנשים..." כיבוש הארץ היה צריך לבוא דוקא מתוך שליחות, כאשר המלך־המנהיג נותן אמון באנשיו ושולח אותם למשימות נועזות, מתוך אמונה שלעת הצורך יתעוררו בהם כוחות נסתרים. בשליחות יש תמיד סיכון, הליכה אל הלא־ידוע, אבל חייבים לדעת להמר ולקחת סיכונים, לא תמיד הולכים על גשר של ברזל... האמון בחופש האנושי הוא ענין מהותי לארץ ישראל, שבה עלינו לגלות את ה' בתוך התוקף האנושי שלנו.

הסיפור החסידי

רבי בעריש מביאלא

"זה קנה חכמה"

הרה"ק רבי דוב בעריש לנדא מביאלא נולד בשנת תק"פ לאביו רבי אברהם לנדא, "הגאון מטשכנוב". בתחילת דרכו הסתופף בצל הרבי הזקן מווארק, אך כבר אז השתייך לחבורה הקדושה שסבבה את בנו רבי מנחם מענדל. אחרי הסתלקות הרבי הזקן התמסר בלב ונפש לרבי מנחם מענדל, עד הסתלקותו בשנת תרכ"ח. לאחר מכן הנהיג עדה בביאלא כשמונה שנים, עד לפטירתו בכ"ה סיון תרל"ו. ממנו יצאו השושלות החסידיות אלכסנדר (מתלמידו) וסטריקוב (מבנו).

מאשר המבוגרים. רבי בעריש מביאלא היה אברך אמיתי, כפי שאמור ביוסף הצדיק אשר עלה לגדולה בגיל צעיר – "ויקראו לפניו אברך", "אב' בחכמה ו'ר' בשנים".

הארת החכמה של רבי בעריש, בעל הנשמה הגדולה, שגם בגיל צעיר נמנה בין הזקנים, מתבטאת בסיפור זה בעוד אופנים: רבי בעריש עצמו מופיע כאן כ"איזה הוא חכם? המכיר את מקומו" כאשר הוא בורר לו בעצמו את מקומו והרבי מסכים לכך. מסיפור זה ניכר כי לחכם יש גם מדה הגונה של חוצפה דקדושה, שהרי האברך הצעיר אינו מתבייש לשבת על מקומו הראוי לו – לפי הכרתו החכמה – על אף שהדבר נראה תמוה ומחוצף בעיני הסובבים אותו. גם חוצפה דקדושה זו שייכת לחכם באמת, עליו נאמר "החכמה תעז לחכם" – החכמה נותנת עוז ותעצומות, ואף עוזות דקדושה (ובפרט לקראת ביאת המשיח, כשאחד מסימני עקבתא דמשיחא הוא "חוצפה יסגי"). ואכן, הרבי הריי"צ מגדיר את הכחמה דחכמה כ"תקיפות הבטול" – נקודת הבטול הפנימית נותנת לחכם גם את התוקף הראוי.

בביהמ"ד שבווארק עלו על הבימה רק הזקנים, והעמידו שם דף [= ברעט] כדי שלא יצטופפו שם האברכים, והרה"ק מביאלא – כשהיה עוד אברך – עלה לשם, ורצו הגבאים להורידו, ונענה הרה"ק מווארק: "לאזט איהם, ער איז פון די זקנים" [= הניחוהו – הוא נמנה עם הזקנים].

חז"ל מלמדים כי על פי תורה "זקן" איננו רק תואר לגיל, אלא למעלת החכמה – "זקן" – זה קנה חכמה". לכן, גם ילד או בחור צעיר יכולים להקרא זקנים מופלגים, על שם חכמתם. בחסידות מבואר כי החכמה בה מדובר אינה דווקא חכמה של ריבוי ידיעות, אלא הכח הפנימי של ספירת החכמה – כח הבטול. מי שיש בלבו נקודה פנימית של בטול לאלקות, נקודת **כחמה** של ספירת **החכמה**, הריהו זקן שקנה חכמה. החכמה היא גם כח של ראייה והסתכלות – שְׁכָל הקולט דברים בחויה ישירה – וקנין החכמה מתבטא בראית אלקות, בתחושת נוכחות ה' וראיה בהירה של השגחתו הפרטית במציאות. לעתים דווקא ילדים קטנים או אברכים צעירים יכולים לראות אלקות בצורה בהירה וטובה יותר

בנפש את מידת הדין – מה שמביא את אותו זקן להעביר ביקורת על עמיתיו החסידים שאינם נוהגים כמותו. אמנם מדובר בחסיד זקן, ואולי אף תלמיד חכם וידען בתורה, אך נראה כי חסרה כאן מידת החכמה המופיעה בסיפור הראשון. בעוד אצל הזקן האמתי ניכרת נוכחות ה' ש"אין עוד מלבדו", חסיד זקן זה מונח באמת באכילה, בין אם בהמונעות כפויה ממנה ובין אם ברצון שלא יגמר לו האוכל.

רבי בעריש מוכיח ומכוון את חסידו הזקן שתהא אכילתו במדרגה אליה שייך ומשם תלך ותתעלה. החלק הראשון הוא שבאכילה נכונה אפילו אין צורך לאכול כמו יהודי, אלא לאכול כמו בן אדם ("ווי א מענטש"), על מנת להיות בריא וחזק ולדאוג לגוף שלי באופן מתוקן, ובכך "לברר" בדרך ממילא – בלי כוונה מיוחדת – את הניצוצות באוכל השייכים אליך. החלק השני הוא כבר כן יהודי, צריך לברך כדבעי, היינו להודות לה' בפשטות ובאמת. החלק השלישי, הכוונה כדבעי אליה התכוון רבי בעריש ("און האט אינזין וואס מען דארף אינזין האבען" – שיהיה בראש מה שצריך להיות בראש) איננה דווקא כוונה על פי קבלה, אלא הכוונה המעשית הרצויה – שהמאכל יתן לאוכל כח לעבוד את ה'. אכן, שרש ענין הכוונות הוא בחכמה, שם העיקר הוא נוכחות ה' ולאור זה נמדדים ומתכוונים כל מעשי האדם. האכילה בסדר אותו לימד רבי בעריש, תביא את הזקן להיות לא רק איש שיבה, אלא "זקן" – זה קנה חכמה".

זקן אחד מחסידיו החל להתענות, ובאו החסידים וספרו זאת להרבי, קראו הרה"ק מביאלא והגיד לו: "אז א יוד עסט ווי א מענטש, און מאכט א ברכה ווי עס דארף צו זיין, און האט אינזין וואס מען דארף אינזין האבען, דארף מען נישט פאסטן" [= אם יהודי אוכל כראוי, ומברך כראוי, ומכוין מה שצריך לכון – אזי אינו צריך להתענות].

נענה אותו זקן ואמר לרבו: "אזוי לאנג וואס מען האט אינזין, עסטען די חסידים אלעס אויף" [כי בימים ההם אכלו החסידים כולם מקערה אחת, והתאונן הזקן כי עד שיתארך עם כוונותיו יסיימו שאר העם את כל הקערה]. השיבו הרה"ק מביאלא: "דו ווילסט דאך באמת פאסטען, ביסטו דאך אן אומפארגינער, וואס דו פארגינסט נישט אן אנדערן" [= מה איכפת לך שאחרים יגמרו את הכל – הלא רצונך באמת להתענות – ואם כן הרי עינך צר בשל אחרים], ומאז פקד הרה"ק מביאלא שיתנו לו לאכול מקערה נפרדת.

ככלל, לא נקטה החסידות בדרך הסיגופים והתעניות, לבד מצדיקים מסוימים שדרך זו היתה ראויה להם דווקא (לגבי עצמם, ולא כהוראה לרבים). החסידים 'הלשינו' לרבי בעריש כי הזקן חסידו מתענה, ובשיחתו עם החסיד חושף רבי בעריש מדוע אין נכון שהוא, אותו חסיד, ינהג בדרך זו של תעניות. אילו היה אותו חסיד צם לשם שמים, לא היתה התענית מביאתו לידי צרות עין, אין זאת כי אם ראייה לכך שצום זה הינו שלילי. תענית שלא לשם שמים מפתחת

המשך מעמ' 35 >>>

מי שטעם את טעם השפלות האמיתית הוא גם שמח, שמח בה' הטוב אבינו אב הרחמן כו'. וזו היתה שמחת דוד המלך ע"ה תוך כדי אמירת "והייתי שפל בעיני וגו'".

כדאי ללמוד פרק כ"ט בתניא לעתים קרובות, שם מבואר איך על האדם לבטש את עצמו [במחשבה] עד עפר ולהשפיל את עצמו במלים קשות של אתה רע רשע כו' עיי"ש.

הוא **פל**, לשון **נפילה**, והוא גם השער של "**פלא** יועץ", העצה הפלאית איך להגיע לשפלות ולפתוח את הלב בתפלה בבחינת "שפכי כמים לבך נוכח פני ה'".

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

קשה מעבר ליכולת

כל ח"י אני מרגישה קשיים גדולים מאד, מהילדות ועד היום. ב"ה אני כבר אשה נשואה עם בעל תומך ואוהב וילדים נפלאים, ואך אף על פי כן, אני מרגישה שהקשיים גדולים עליי ושאיני יכולה עוד לסבול אותם. אודה לעצת הרב.

מענה:

חז"ל אמרו "לפום גמלא שיחנא" – לפי הגמל המשא, לא מעמיסים על הגמל משא כבד מדי שאין הוא מסוגל לשאת, וזה משום שגם את הגמל אוהבים ולא רוצים לשבור אותו. לכן ראשית ההתבוננות שלך צריכה להיות בטוב ה', שבורא העולם אוהב אותך באהבה אין סופית וכל מה שקורה אתך, גם דברים שנראים לעין לא טובים וקשים מנשוא, הכל ה' עושה מתוך אהבתו אותך. אכן, לא תמיד יש ביכולתנו להבין את כוונת ה', מה שיכול להביא לבלבול ועצבות, ולכן העיקר הוא להתחזק באמונה זו. מתוך התבוננות בטוב ה' ואמונה איתנה בו, צריך לבוא לידי בטחון, בטחון שהכל יהיה טוב

ותפלה איני יכול להיות כלי לאלקות ולהתקדם בשליחות שלי, אך אני חש שאין ביכלתי לעשות זאת. גם אם אני מצליח בכך מדי פעם לזמן קצר, דעתי מוסחת מהענין ברגע שנדרשת ממני אחריות מעשית. אני ממש זקוק לעזרה והכוונה בנושא!

מענה:

אצל הבינוני [ו'] היא מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך" [הכל תלוי באימון המחשבה (באמת ובתמים), להתמיד במחשבה ש"לא מגיע לי כלום מפני שאני לא שווה כלום" (כל אחד בשפה שמתאימה לו לענין: "עס קומט מיר גארנישט ווייל איך בין גארנישט ווערט", I deserve nothing for I'm "worth nothing"), וממילא להודות מאד מאד על כל הטוב בגשמיות ורוחניות שה' נותן לי בחסד חנם ממש (אשה טובה, ילדים טובים, פרנסה טובה וכו' וכו').

באמת, שפלות ותפלה תלויות זו בזו, התפלה צריכה לבוא ממקום נמוך ביותר, כמו שכתוב "ממעמקים קראתיך ה'". גם עצם המילה 'תפלה' היא לשון שפלות – השער של שתיהן

"בטוב הנראה והנגלה". לשם כך עליך גם לדעת שה' נתן לך שכל טוב להיות "מח שליט על הלב" כמבואר בתניא, ועליך להשתמש בשכל שלך בקדושה. מומלץ ללמוד (כדאי יחד עם בעלך) בספר 'דרך מצותיך' לאדמו"ר הצמח צדק את ד"ה "לרוקע הארץ על מים" אות א', שם הוא מסביר ש"לפום גמלא שיחנא" היינו גם מה שדורשים מן האדם להגיע לאהבת השי"ת בדרגת "ובכל מאדך" – למעלה מהכלים והיכולת הרגילה שלו, כלומר שלגמל יש כח על פי טבע לשאת וגם כח להתגבר ולשאת מעל לטבע שלו, וגם כח זה ידוע ומדוד מלמעלה. אצלך ה' רוצה להוציא ממך את ה"ובכל מאדך" וזה יביא להמשכת ה'מאד' העליון, גילוי אור א"ס הבלתי בעל גבול, לטוב לך ולכל בני המשפחה וכו' כל הימים.

אני מתנשא – מה עושים?

אני מרגיש שאני סובל מהתנשאות וזה ממש הורס לי את הקשר עם ה'. אני יודע שבלי שפלות

רמז בפרשה

מתמטיקה בפרשת השבוע

ארץ הברית והחיים

בפרשתנו, מצווה משה רבינו את המרגלים התרים את הארץ, "וְאֵתֶם אֶת הָאָרֶץ מֵהָ הָיָה וְאֵת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הִחָזֵק הָרַפָּה הַמַּעַט הָיָה אִם רָב. וְמֵהָ הָאָרֶץ אֲשֶׁר הָיָה יֹשֵׁב בָּהָ הַטּוֹבָה הָיָה אִם רָעָה וְמֵהָ הָעָרִים אֲשֶׁר הָיָה יֹשֵׁב בָּהֶנָּה הַבְּמִחְנִים אִם בְּמִבְצָרִים. וְמֵהָ הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הָיָה אִם רְזָה הָיָה עֵץ אִם אֵין וְהַתְּחִיָּה וְהַתְּחִיָּה מִפְּרִי הָאָרֶץ וְהַיָּמִים יָמֵי בְּפֹרִי עֲנָבִים" (שלא יג, יח-כ). יש בדבריו 6 שאלות המכוונות כנגד המדות מחסד עד יסוד.

מבחינה מתמטית, שלשת הביטויים הראשונים: **הַחָזֵק הָיָה הָרַפָּה** (שווה 422), **הַמַּעַט הָיָה אִם רָב** (שווה 379), **הַטּוֹבָה הָיָה אִם רָעָה** (355) עולים ביחד 1156 או 34 (**טוֹב טוֹב**) ברבוע. כשנוסיף את הביטוי הבא, **הַבְּמִחְנִים אִם בְּמִבְצָרִים** (שווה 580) יעלה הסכום 1736 או 7 פעמים **רמח**. יחד עם הביטוי החמישי, **הַשְּׂמֵנָה הָיָה אִם רְזָה** (שווה 665) נגיע ל-2401 שהוא 49^2 או 7^4 . ב-ה הביטויים 64 (8^2) או 4^3 או 2^6 אותיות ואפשר לציירם ברבוע של 8, כך:

האותיות בשורה העליונה גם הן עולות 137. ארבע הפנות הן ה ה ה ה. ערך שני האלכסונים 231 שהוא משולש 21 ושאר האותיות עולות 2170 או **לא** פעמים **פן**, רמז לנאמר על משה "לא **פן** עֲבָדִי מִשָּׁה" (בהעלתך יב, ז).

ב-ה הביטויים הראשונים, הראשון, השלישי והחמישי עולים 1442 או 7 פעמים 206 ואילו השני והרביעי עולים 959 (ערך הפסוק "אֶךְ בְּצִלָּם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ" (תהלים לט, ז), וכן **אֲבָרָהָם** במספר קדמי) או 7 פעמים 137. כמובן שסכום

206 ו-137 שווה 7^3 .

עד כאן 5 זוגות של השוואה באותו משקל. הביטוי השישי והאחרון (שכנגד היסוד) הוא **הָיָה בָּהָ עֵץ אִם אֵין** וערכו 584. סכום **ד** האחרונים עולה 2184 שהוא **ד** פעמים 546 או **הוּי** פעמים **אֵהִיָּה** ועוד.

רק שמות התואר שבכל ששת הביטויים הם **חִזְק־רַפָּה מַעַט־רָב טוֹבָה־רָעָה בְּמִחְנִים־בְּמִבְצָרִים שְׂמֵנָה־רְזָה עֵץ־אֵין** וסכומם שווה 2380 או 10 פעמים **רַחֵל**. וכן, ידוע שערך **אָרֶץ יִשְׂרָאֵל** הוא 832, היפוך ספרות של **רַחֵל** (238), וכך על פי הקבלה פרצוף רחל הוא גילוייה המיוחד של ארץ ישראל. רק **חִזְק־רַפָּה** שווה 400 או 20^2 , ויש לומר שהם כנגד ארכה ורחבה של ארץ ישראל 400 פרסה (רש"י לשלח יג, כה).

בשתיים עשרה המלים הללו יש 43 אותיות ולכן אפשר לציירם בצורת מספר הברית של 6 (מספר ברית מורכב משני משולשים ועוד נקודת אות ברית ביניהם), כך:

והנה בצורה זו, ערך הפנות **ח(ההן)** שווה 68 או **חיים**. ועוד, 2380, ערך המלים כולן, שווה 35 (**יְהוָה**) פעמים 68. וכן 2380 שווה 68 (הפנות) ועוד הרבוע הכפול של 34 שהוא 2312 (שאר האותיות). נשים לב שגם 3 האותיות המרכזיות, זו על גבי זו, הן **חני** שערך גם הוא **חיים**, הכל רמז ל"אָרֶץ חַיִּים" (תהלים כז, יג).

מבחינה מתמטית, 2380 הוא המשולש בארבעה ממדים של 14 (המספר שלפניו הוא 1820, המשולש בארבעה ממדים של 13, והוא 10 פעמים **יעקב** שלפני 10 פעמים **רַחֵל**)! והנה, בפרשתנו 238 שווה **בְּפֹרִי עֲנָבִים**.

ח ז ק ר פ ה
מ ע ט ר ב
ט ו ב ה
ר ע ה
ב מ
ח
נ
י
ב ב
מ ב צ
ר י מ ש
מ נ ה ר ז
ה ע א י ו

ה ח ז ק ה ו א ה
ר פ ה ה מ ע ט ה
ו א א ס ר ב ה ט
ו ב ה ה ו א א מ
ר ע ה ה ב מ ח נ
י ס א מ ב מ ב צ
ר י מ ש מ נ ה
ה ו א א ר ז ה

אָנכי וְהַיְלָדִים

המדור לילדי ישראל

אִלָּא תַּחֲלוּ

לְהַסִּיחַ אֶת הַדַּעַת

שְׁמַעְתִּי לְאַחֲרֹנָה שֶׁהִרְבֵּה יְלָדִים סָבְלוּ
בְּתִקּוּפַת הַקּוֹרוֹנָה מִכָּל מִינֵי פְחָדִים. בְּטַח
שְׁמַעְתֶּם וְאַתֶּם כָּבֵר יוֹדְעִים שֶׁקְבוּצַת
הַסָּבוֹן מִהַנְּגִיף כּוֹלֶלֶת בְּעֶקֶר אֲנָשִׁים
מִבְּגָרִים אוֹ חוֹלִים, וְאֵלּוֹ אֶצֶל יְלָדִים
בְּגִילָנוּ כְּמַעַט וְלֹא מְרֻגָּשֶׁת הַהִדְבָּקָה. נִכוֹן,
כָּלֵם יוֹדְעִים, אָבֵל פֶּחַד הוּא פֶּחַד, הוּא
לֹא הַדְּבָר הַכִּי הַגִּיוּנִי בְּעוֹלָם. כְּשֶׁתּוֹקְפוֹת
אֶת הָאָדָם מִחֻשָּׁבוֹת מִסּוּג זֶה נִגַּעְלָם לוֹ
הַהֲגִיוֹן, אִזּוֹ לֹךְ תִּסְבֵּיר לוֹ.

אִיךְ בְּכָל זֹאת אֶפְשָׁר לִגְרֹשׁ אֶת הַפֶּחַד
מִהֶלֶב? אֶסְבִּיר לָכֶם אֶת הַבְּעִיָּה קִצָּת
יוֹתֵר: כְּשֶׁאֲמַרְיִם לָאָדָם "אֵל תִּחַשֵּׁב עַל
זֶה" הוּא עָלוּל לְהִלָּחֵץ. כָּעֵת הוּא מְרַגֵּשׁ
מֵאִים עוֹד יוֹתֵר. לֹא רַק שֶׁהַמַּחְשָׁבָה עַל
הַסָּכָנָה מְטַרֶּדֶת אוֹתִי, אֲלֹא שֶׁנוֹסָפָה לָּהּ
עוֹד מַחְשָׁבָה טוֹרְדָנִית – פִּיצָד אֶצְלִיחַ
לְהַפְטֹר מִהַפֶּחַד הַזֶּה? זֶה מְזִכִּיר לִי יֶלֶד
שֶׁלֹא מִצְלִיחַ לְהִרְדֵּם בַּלִּילָה רַק בַּגִּלָּל
הַמַּחְשָׁבָה עַל כֵּךְ שֶׁהוּא לֹא נִרְדָּם... וְכֵן
עָלוּל הָאָדָם לְמַצֵּא אֶת עֲצָמוֹ מְטַרֶּד

"אֵל מִהִי הַנִּצָּה, רִנִּי, לְמַחְשַׁזְלוֹתָ חֲלוֹתִי"

כָּךְ שָׁאֵל הַחֲסִידִים אֶת הַרְזִי הַרְזִי².

"רִנִּי, לְמַחְשַׁזְלוֹתָ חֲלוֹתִי, רַק זֶה אֲחִתִּי וְיִחִידָה", עֲנֶה

הַרְזִי. "פֶּשַׁח לֹא לְחֵשׁ אִילָּוִי!"

אֶת פְּרִשֶׁת שְׁלַח אָנוּ חוֹתָמִים עִם
הַמַּצּוֹה שֶׁ"שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמַּצּוּוֹת" –
מַצּוֹת צִיצִית. מִנּוּן לָנוּ מַעֲלָתָה הַמִּיחָדָת?
כִּי כֵךְ כְּתוּב עָלֶיהָ בַּמִּפְרָשׁ: "וְרֵאִיתֶם
אוֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מַצּוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם
אוֹתָם". לֹא רַק שֶׁהַצִּיצִית מְזַכֶּרֶת לִי אֶת
כָּל הַמַּצּוּוֹת וְנוֹתֶנֶת לִי חֶשֶׁק לִקְיָם אוֹתָן,
אֲלֹא שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כַּחַ מִיחָד שֶׁל שְׁמִירָה מִפְּנֵי
הָאוֹיֵב הַמְּסַכֵּן בְּיוֹתֵר הָאוֹרֵב לָנוּ –
הַמַּחְשָׁבוֹת הַשְּׁלִילִיּוֹת.

הַמְּרַגְלִים יֵצְאוּ לְתוֹר אֶת הָאָרֶץ.
בִּנְיָת שְׁלִיחָתָם הִיְתָה לְטוֹבָה, אֲלֹא
שֶׁהֵם לֹא עָמְדוּ בְּנוֹסִיוֹן, וְהַמַּסָּע הִפָּךְ
לְבִכָּיָה לְדוֹרוֹת. מַצּוֹת הַצִּיצִית שֶׁקִּבְּלָנוּ
בְּעִקְבוֹת כֵּךְ בָּאָה לְלַמֵּד אוֹתָנוּ פִּיצָד יֵשׁ
לְתוֹר וְכִיצָד לֹא. בּוֹאוּ נֵצֵא לְתוֹר אַחֵר
שְׁמִירַת הַמַּחְשָׁבָה שְׁלָנוּ.

מהסכנה פי שנים...

הדרך הטובה ביותר להפיג את הפחד היא בדרך כלל להסיח את הדעת. ברגע שיש פעילות שממלאת לי את היום ואת המחשבות שלי – אני שוכח מהפחדים שלי אפילו מבלי לשים לב. לכו ממלץ להעסיק את עצמנו בדברים יצירתיים ומועילים, ואז "מעט אור דוחה הרבה מן החשך".

של יהודי לה' שיכת לכל מצב.

אחת המצוות המשתיכות לסוג זה היא מצות "ולא תתורו". יהודי מצוה לשמור על המחשבה שלו היטב ולא לתור "אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". בעולם מצויים פתויים רבים שעלולים להסיח את דעתו של האדם מהעקר, מעבודת ה', ועל האדם להשמר שלא לפנות אליהם ולשקע בהם.

מצוה תמידי

יש מצוות ששייכות רק לזמנים מסוימים. למשל, קדוש בשבת או נטילת לולב בחג הסוכות; יש מצוות ששייכות דוקא למקומות מסוימים. למשל, מי שרואה את מקום המקדש בחרבנו או מי שמגדל תבואה בארץ ישראל וצריך להפריש מהתוצרת תרומות ומעשרות; יש מצוות ששייכות למקרים מסוימים. למשל, מי שמוצא אבדה ברחוב צריך להכריז עליה ולהשיבה לבעליה, אבל מי שיושב בביתו ולא ראה את החפץ לא מחיב בקיום המצוה.

אבל יש מצוות שלא שייכות לזמן, לא למקום ולא למציאות מסוימת – אלו הן ה'מצוות התמידיות'. הן מכנות בשם זה משום שחייבן על האדם קיים בכל רגע ובכל מצב. למשל: להאמין בה'. האם האמונה בה' שמורה למצבים מסוימים? ברור שלא, יהודי הוא מאמין בן מאמינים בכל רגע בחייו. האם יש לאהב את ה' דוקא בזמן מסוים? האהבה

רצת המחשבה

האם המצוה הזו קיימת גם כאשר אני יושב לבדי בחדרי, כאשר אין סביבי אף פתוי ואני מקוץ רק בארונות עמוסים ספרי קדש? מסתבר שכן, וזו הסבה שמצות "ולא תתורו" משתייכת גם היא לאותו סוג מצוות שקיומן תמידי. מדוע?

ננסה רגע לעקב אחרי המחשבה שלנו. נגלה כי במהלך יום אחד מתרוצצות להן בראשנו אלפי מחשבות, שונות ומשונות. אין רגע בו המחשבה עוצרת לגמרי, אין שניה בה אני לא חושב על כלום. לפעמים המחשבה שלי תהיה מרפזת במשהו ולפעמים פחות, אבל תמיד היא תהיה פעילה. למשל, כשאני מנסה להבין קטע מספר בגמרא או להבדיל לפתור תרגיל קשה בחשבון זו תהיה מחשבה מאמצת ומרפזת. לעומת זאת, כאשר אני נוסע מחוץ לעיר, מדביק את הפנים לחלון וצופה בנוף החולף – מקפצת לה המחשבה

ומוכן לך בְּכָל רֶגַע. בְּרֶגַע הָאֵמֶת עָלֶיךָ
לַעֲמֹד בַּפֶּרֶץ וְלִמְנַע אֶת כְּנִיסָתוֹ שֶׁל
הַמַּפְגֵּעַ אֶל תּוֹךְ הַשְּׂטָח. אֲסוּר לוֹ לְהִרְדֵּם
בְּשִׁמְרָה.

כִּן הִיא עֲבוֹדַת הַיְּהוּדִי. בְּכָל רֶגַע עָלֶיךָ
לְהִיטֵר דְּרוֹךְ וּמוֹכֵן לְדַחוֹת מַחְשָׁבוֹת לֹא
טוֹבוֹת שֶׁעֲלולוֹת לְחָדֵר אֶל רֹאשׁוֹ. אֵלּוּ
יְכוּלוֹת לְהִיטֵר מַחְשָׁבוֹת שֶׁל פֶּחַד, אוֹ
מַחְשָׁבוֹת לֹא טוֹבוֹת עַל הַחֶבֶד. מַחְשָׁבוֹת
כֵּאלוּ עָלִינוּ לְדַחוֹת בְּשִׁתֵּי יָדִים. וְאִיךָ
אֲמַרְנוּ? הַעֲצָה טוֹבָה בְּיוֹתֵר לְכֶן הִיא
הַסַּח הַדַּעַת. בְּרֶגַע שְׂרָאשִׁי מֵלֹא בְּדַבְּרִי
תוֹרָה וּמַחְשָׁבוֹת שֶׁל חֶסֶד וְעִשְׂיָה טוֹבָה
— דַּעַתִּי מִסַּחַת לְעִנְיָנִים קְדוּשִׁים וְכֶן
הִיא נִשְׁמֶרֶת מִכָּל פֶּגַע רַע!

זוֹכְרִים מְתִי מְשִׁיחַ מִגִּיעַ? "בְּהַסַּח
הַדַּעַת!"

שְׁנִזְכֶּה לְשִׁמּוֹר אֶת הַמַּחְשָׁבָה וְלִתּוֹר
רַק בְּמִקּוֹמוֹת הַנִּכּוֹנִים!

שִׁבְתָּ שְׁלוֹם וּמִבְרָךְ!

י

בְּרָאשִׁי מִהֲרֵהוֹר לְהִרְהוֹר, מִנוֹשָׂא לְנוֹשָׂא,
לֹא הָרָף.

לְמַעֲשֵׂה, הַמַּחְשָׁבוֹת שֶׁלֵּנוּ הֵן סוּג שֶׁל
לְבוּשׁ. אֶת בְּגָדֵי הַחֶרֶף שֶׁלִּי אֲנִי לוֹבֵשׁ
רַק בְּאֶשֶׁר קָר לִי. אֶת הַבְּגָדִים הַיְּפִים
וְהַמְכַבְּדִים אֲנִי לוֹבֵשׁ לְכָבוֹד שֶׁבֶת אוֹ
בְּאֶשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ לְחֻתְנָה. לְעֵמֶת זֹאת,
יֵשׁ בְּגָדִים שֶׁאֲנִי לוֹבֵשׁ בְּקִבְיָנוֹת וּמִסִּיר
אוֹתָם מִגּוֹפִי רַק בְּמַצָּבִים מְסִימִים.
הַמַּחְשָׁבָה שֶׁלִּי דוֹמָה לְאוֹתָם הַלְבוּשִׁים.

לְמַעַן עַל הַמַּשְׁמֶרֶת

עַל הַמַּחְשָׁבָה שֶׁלִּי אֲנִי חֵיב לְשִׁמּוֹר
וְתִמִּיד. בְּכָל רֶגַע עֲלולָה לְחָדֵר לְרָאשִׁי
מַחְשָׁבָה שֶׁאִינָה רְצוּיָה, וְזֶה טִבְעִי
וְהִגִּיוֹנִי. בְּסָף הַכָּל אֲנִי לֹא מֵלֶאֱדָה. אֲזִי מָה
כֵּן מִתְבַּקֵּשׁ מִמֶּנִּי? לְהִיטֵר שׁוֹמֵר עֲרָנִי.
שׁוֹמֵר הָעוֹמֵד בְּפֶתַח הַקִּנְיֹן לֹא אִמּוֹר
לְדַעַת הָאֵם מִחֻבֵּל עוֹמֵד לְחָדֵר אֶלָּא
בְּרֶגַע זֶה. הוּא לֹא עוֹבֵד בְּחִיל הַמּוֹדִיעִין
אוֹ בְּשִׁבְ"כַּ, אֲבָל הוּא אִמּוֹר לְהִיטֵר דְּרוֹךְ

שְׂאֵלַת הַשָּׂמַיִם:

מִדּוּעַ מִצֻּת "וְלֹא תִתּוֹר" נִחְשָׁבֶת לְמַצְוָה שְׁחִיבָה תִּמִּידִית?

בֵּין הַפּוֹתֻרִים נִכְוֶה יִגְרַל מִשְׁחָק קִפְסָה. תְּשׁוּבוֹת יֵשׁ לְשִׁלַּח לְדַא"ל

maosime@gmail.com אוֹ בְּטֶלְפֹן 079-921452 עַד יוֹם ב' הַקָּרֹב.

צעצועי רוזנפלד

יפו 34 ירושלים | טלפקס 02-6240854

הפרסיפ חנות

חתונה באה מאהבה,

'דינים' במקרא ובהלכה? את החתונה – המבטאת את האהבה והקשר בין איש לאשתו – סובבים פרטי הפרטים של דיני הקידושין, האיסורים הסובבים את הענין, ההגדרה הקנינית-ההלכתית וגם האזכור של אפשרות הגירושין ברקע, כשהכל גם מקבל 'מקום של כבוד' בהקראת הכתובה תחת הכתובה (ועוד לא הזכרנו את פרטי הפרטים של דיני טהרת-המשפחה שצריכים ללמוד לקראת החתונה). מדוע?

אפשר להסביר שכמו כל חוזה משפטי, התורה צריכה להתייחס לכל האפשרויות – גם הפחות-נעימות – כדי לתת להקיף את רגש האהבה בגבולות וגדרות ולאפשר לו מיסוד בר-קיימא בתוך העולם. עוד מובן שכמו בתחומים אחרים, התורה מקדשת את העיסוקים האנושיים-הטבעיים תוך שהיא מבדילה-מרוממת אותם באמצעות תשומת הלב לרצון ה' בכל פרט. אך מבט חודר של פנימיות התורה מזהה את "האור כי טוב" בתוך כל הפרטים והאפשרויות, גם אלו שנראים כדקדוקים הכרחיים או כהתמודדויות עם מקרי-דיעבד, ומלמדת להפיק מהם הדרכות לחיים טובים ומתוקים.

השיעור המרכזי בחוברת הפעם הוא דוגמה נפלאה לכך: מתוך העמקה ב"שלוש דרכים" בהן האשה נקנית, תוך התבוננות במקורות לימודם (בסוגית גירושין) וגדרם ההלכתי-למדני של האיסור והקנין בקידושין, מתגלות תובנות מפתיעות על פתרון לבעית הרווקות המאוחרת, על הרגש הפנימי שצריך להניע את הנישואין ועל כך שדווקא ממד הכסף-הקנין של הקידושין טומן בחובו גוונים רבים של אהבה והתמסרות.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

